

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 50.

Torsdagen den 1 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari —30 juni 1923 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)*

*Punkten I).*

*Mom. d).*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. e).*

*Utskottets förslag till särskilda bestämmelser att lända till efterrättelse beträffande tjänstemän vid generaltullstyrelsen och tullstaten.*

*Första och andra styckena.*

Godkändes.

Härpå föredrogs *tredje stycket*; och yttrade därvid:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Som kammaren torde erinra sig, har enligt den nyss beslutade lönestaten kammarskrivarna blivit uppförda i nionde lönegraden. Det här föreliggande förslaget innebär, att kammarskrivare på ordinarie och extra stat skulle kunna flyttas i en klass över nionde lönegraden och komma till en slutlön, motsvarande tionde lönegraden. Jag har icke kunnat biträda detta förslag dels på grund därav, att kammarskrivares tjänsteallmogendanden enligt min uppfattning icke berättiga till placering i en så hög lönegrad, och dels därför att deras föregående löneställning icke föranleder, att riksdagen fattar ett beslut i sådan riktning. Jag skall icke ingå på frågan om de lönebelopp, som kammarskrivarna

*Andra kammarens protokoll 1922. Nr 50.*

*Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.*  
(Forts.)

tidigare haft eller nu få, därför att jag icke tänker göra något yrkande. Men alldenstund jag deltagit i ärendets behandling inom löne-regleringskommittén och statsutskottet, har jag ansett mig skyldig erinra om, vilken innebörd det beslut har, som kammaren nu går att fatta. Det är en ny princip, som aldrig blivit tillämpad vid någon löne-reglering, att en befattningshavaregrupp skall få, utöver den lönegrad gruppen tillhör åtnjuta lön enligt en högre lönegrad, då det gäller förutvarande personal. Det förekommer, att befattningshavare fått stå kvar på äldre stat, och därigenom fått lägre lön än i nya staten, men det är ju en annan sak.

Emellertid kan man möjligen från befattningshavarnas sida tolka statsutskottets och riksdagens ståndpunkt i denna fråga så, att riksdagen har ansett, att den placering, som nu beredes kammarskrivarna i nionde lönegraden, möjligen skulle vara något för låg i jämförelse med vad som kan anses berättigat. För min del vill jag framhålla, att en sådan tolkning icke får ges åt det beslut kammaren går att fatta.

Jag är också övertygad om, att om kammarskrivarna anses böra placeras i tionde lönegraden, skulle därav följa, att postexpeditörer samt kontors- och stationsskrivare vid statens järnvägar, som nu tillhöra åttonde lönegraden, komma att kräva uppflyttning i högre löne-ställning.

Med anledning därav, att första kammaren tidigare beslutat bifalla utskottets förslag skall jag nu icke här göra något yrkande i frågan.

Herr *L i t h a n d e r*: Jag hade helst velat yrka bifall till den motion, som jag varit med om att väcka här i kammaren, men då detta yrkande icke skulle kunna leda till något positivt resultat, så har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan som täcker motionen så långt det överhuvud taget är möjligt att för närvarande komma. Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande förklarade sig herrar *Fjellman* och *Sommelius* instämma.

Vidare anfördes ej. Stycket godkändes.

*Fjärde stycket.*

Godkändes.

Sedan *femte stycket* nu föredragits, yttrade

Herr *A n d e r s o n* i Råstock: På grund av den utgång frågan fått i första kammaren skall jag icke nu göra något yrkande. Men det är endast med hänsyn till, att ett beslut, motsatt det första kam-maren fattat, skulle föranleda gemensam votering, som jag icke vill

göra något yrkande. Det sker emellertid under det förbehållet från min och mina meningsfränders sida, att vi till nästa år komma att framlägga förslag i den riktning, vari reservationen går.

Under nu förevarande omständigheter hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände stycket.

*Sjätte stycket.*

Godkändes.

*Utskottets hemställan* i mom. e) bifölls i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om bestämmelserna.

Vidare föredrogs *mom. f)*. Därvid anförde:

Herr A n d e r s o n i Råstock: Jag ber att få hemställa, att första siffran å sid. 50, som avser avlöningar till ordinarie tjänstemän hos generaltullstyrelsen, måtte ändras från 242,172 kr. till 242,640 kr., till följd varav slutsumman för avlöningsstaten bör ändras från 6,106,488 till 6,106,956 kr. Å sid. 51 står summan förslagsanslag upptagen till 7,557,598 kr. Jag anhåller, att denna siffra må utbytas mot 7,558,066 kr. Om jag vidare med herr talmannens tillstånd får fortsätta, ber jag få föreslå, att det i punkt g) upptagna beloppet av 7,557,598 kr., avseende det ordinarie anslaget för tullverket för tiden 1 januari—30 juni 1923 må utbytas mot 7,558,066 kr. Dessa ändringar föranledas av det beslut riksdagen fattat ifråga om avlöningen för chefen för statistiska avdelningen.

I anslutning till vad jag nu anført ber jag sålunda få hemställa om bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen i punkterna f) och g).

Herr H o l m g r e n: Herr talman! Under kantrubriken »kustbevakningens organisation» har utskottet börjat sin mötivering med att uttala, att »de principer, varå Kungl. Maj:ts förslag till organisation av kustbevakningen byggts, synas utskottet till väsentliga delar fullt riktiga». Jag ställer mig för min del litet betänksam ifråga om detta uttalande. Kungl. Maj:t har byggt sitt förslag till organisation för kustbevakningen väsentligen på det förhållandet, att denna bevakning skulle äga rum från sjön och icke från land. Enligt mitt förmenande blir bevakningen, utförd från sjön, aldrig så effektiv som när densamma utövas från de punkter i land, där varorna landsätts. Vi skola besinna, att från en båt ute på sjön synfältet ofta är ganska begränsat. Under mörker, regn och snöfall är utsikten praktiskt taget inskränkt till några få hundratals meter och ibland icke ens det. Smuggling äger just rum, när väderleksförhållandena äro särskilt gynnsamma härför och ogynnsamma för upptäckt av smugglingen. Jag vill ifrågasätta, huruvida det icke vore riktigare att basera hela bevakningen på personal i land. Denna kan

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

Ang.  
uigiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

med tillhjälp av telefoner o. s. v. få underrättelse om vad som är i görningen. Man kan mot detta invända, att bevakning, baserad på personal i land, medför avsevärt större kostnader på den grund, att man måste ha en betydligt större personalstyrka. Man avser alltså att genom att tillskapa förstklassig material spara personal. Då vill jag ifrågasätta, huruvida det icke vore lämpligare att basera organisationen till stor del på en mindre, fast anställd personal, som vid sin sida hade personal, som vore mera löst anställd mot arvode. Häremot invändes, att erfarenheten visat, att man icke kan lita på sådan löst anställd personal. Nu är emellertid förhållandet det, att vad vi här förnämligast med all makt vilja skydda oss mot är olaga sprithantering, i detta fall alltså spritsmuggling. Nog äro väl på varje liten plats nykterhetsorganisationerna så utvecklade, att det överallt finnes personer, som man kan lita på åtminstone i det fallet. Den omständigheten, att man icke kunnat lita på personalen, tyder icke på, att en sådan organisation, som jag förordar, skulle vara felaktig, utan den visar endast, att man varit mindre lycklig vid personvalet.

Innanför tremilsgränsen torde i regel smuggling förmedlas genom småbåtar, hemmahörande på orten, och icke genom främmande båtar. Redan närvaron på en plats av ett främmande fartyg väcker en viss uppmärksamhet. Jag håller därför före, att det varit riktigare att basera organisationen på det sätt jag nyss antydde, eller att man har personal i land, som, när varan landsättes, lägger beslag på densamma — förr är ju icke varan förbruten.

Om jag alltså ställer mig tveksam gentemot hela den organisation, som här föreslagits för personalen vid kustbevakningen, är jag dock fullkomligt övertygad om, att man icke valt de bästa riktlinjerna, när man skall omsätta denna bevakning i praktiken, i vad det rör materielen. Man har i propositionen föreslagit anskaffning av 24 tulljagare med en fart av 11,2 knop, vilken fart skulle vid behov kunna uppdrivas väsentligt högre — man uppger 18 knop. Emellertid saknas enligt mitt förmenande i det allra närmaste varje utredning om, hur man just kommit till denna siffra för farten. Det var amerikanska motorer av Sterlingtyp, som utbjödos till generaltullstyrelsen. Insatta i skrov av lämplig konstruktion skulle dessa motorer kunna framföra jagarna med 11,2 resp. 18 knop. Men detta är en alltför svag motivering för att fastställa farten på dessa jagare, när man vet, hur dyrt man köper varje knop. För övrigt innehåller propositionen en antydning, varför man går upp till den högre farten. Det säges där på ett ställe, att ett smugglarband i Öresund anskaffat en motorbåt, som gör icke mindre än 14 knop. Därav drar man den slutsatsen, att våra tulljagare böra göra icke mindre än 18 knop. Alltså befintligheten av en 14 knops smugglarebåt nödgar oss att skaffa 24 stycken 18 knopsbåtar. Konsekvenserna äro tydliga om denna smugglarebåt gör 14 knop, när den är tom och således icke för bevakningen har något intresse, kan båten, som lastar 11 ton, icke göra mer än 7 eller 8 knop, då den är fullastad. Detta motiverar icke, att man går till så höga farter, som här ifrågasättas för tulljagarna.

Enligt vad som meddelats mig, har man vid den utredning, som gjorts, icke rådfrågat sjömannasakkunskapen. Man har anlitat en mycket skicklig båtkonstruktör, som brukar rita förträffliga snabbgående båtar för skärgården. Han har emellertid icke någon sjömannaaerfarenhet. Hans uppgift hade begränsats till att åstadkomma ett skrov, som hade så fina linjer i vattenytan och under vattnet, att motorns kraft kunde omsättas till högsta möjliga fart. Redan den omständigheten, att man tänkt sig få standardtyper för båtar såväl för tjänstgöring inom skärgårdens område som ute på öppen kust, gör det alldeles tydligt för den, som är sjöman, att här har icke sjömannasakkunskapen blivit rådfrågad. Jag skulle förmoda, att även de av riksdagens ledamöter, som icke äro sjömän, måste inse, att det är omöjligt att med fördel använda samma båt inom skärgården som ute till sjöss. Att göra en sådan standardtyp, som ur ekonomisk synpunkt är förmånlig, det är helt enkelt ett ur nautisk synpunkt olösligt problem. Ur ekonomisk synvinkel är frågan om en lämpligt avvägd fart i själva verket kardinalpunkten i det föreliggande ärendet. Jag vill bara som ett exempel omnämna, att det skiljer fem minuter i tid för en 18 knops jagare och en 13  $\frac{1}{2}$  knops båt att passera distansen från land till tremilsgränsen, där smugglarbåtarna äro fullkomligt skyddade. Äro dessa fem minuter av sådan betydelse, att de kunna motivera en ökad anskaffningskostnad av omkring 800,000 kr. och en ökad årlig driftkostnad av ungefär 8,400 kr. per båt? Jag vill nämna, att en 18 knops båt beräknas draga 17,000 kr. i driftkostnader per år, under det en 13  $\frac{1}{2}$  knops båt kostar 8,400 kr. om året. Alltså de 4  $\frac{1}{2}$  knop, som utgöra skillnaden, fördubbla driftkostnaderna. Jag har i min motion föreslagit 13  $\frac{1}{2}$  knops båtar icke därför, att de äro idealet, utan för att få fram ett exempel, som är jämförbart med 18 knops båtar.

En noggrant avvägd fart är av så vital betydelse, att jag icke riktigt kan godkänna den utredning eller frånvaro av utredning, som i denna punkt karakteriserar propositionen. Ur så att säga taktisk synpunkt spelar farten visst icke samma roll, som en lekman är böjd att antaga. Möjligheten att utföra eller förhindra en smuggling är mindre beroende på de tekniska hjälpmedlens fulländning än på det skarpsinne, som utvecklas å respektive sidor. Jakten efter en smugglare kommer att äga rum inom ett synnerligen begränsat område, ty vi skola besinna, att utanför tremilsgränsen är varje båt fullkomligt fri, där kan tulljagaren icke göra honom någonting. Inom skärgården blir distansen för en jakt betydligt längre än ute till sjöss. På en kust utan skärgård blir det i 20 minuter, som jakten kan äga rum, under det att den i en skärgård blir väsentligt längre. Denna omständighet tyder på, att man måste tänka på att anskaffa en särskild typ för skärgården och en särskild typ för den öppna kusten.

För att belysa fartens betydelse ute till sjöss tar jag ett exempel. Pondera, att man vill införa ett större spritparti förslagsvis till Halland, som saknar skärgård. Vad gör då en klok smugglare? Jo, han lägger sig utanför tremilsgränsen på en plats, varom han kom-

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

mit överens med sina medhjälpare. Fem stora fiskebåtar gå dit ut och lasta in spriten, och det kunna de göra till och med i åsynen av tulljagaren utan att denna kan göra dem någonting. När de tagit full last, går en och lägger sig utanför Laholm, en utanför Kungsbacka o. s. v. Distansen är så stor, att en jagare icke kan följa mera än en båt, när denna gör 6 eller 7 knop. Jag förstår under sådana förhållanden icke, varför tulljagaren skall ha 18 knop. Den kan i alla fall icke taga mera än en båt och behöver då blott hålla en fart, som måttligt överstiger smugglarens. Den kan icke förhindra enstaka fall av smuggling, utan jagarens uppgift är att förhindra den normala smugglingen, som äger rum genom båtar av fisketyp.

Ett annat exempel. I Stockholms skärgård kan man lätt tänka sig, att en snabbgående båt från Ålands skärgård kommer in, lastad med sprit. Om icke jagaren befinner sig i omedelbar närhet, så behöver den ha mycket större fart än vid öppen kust för att hinna upp smugglarbåten, innan denna kommer till en av skärgårdens många obebodda öar, där den kan lägga av hela sin last. Där behövs en fart, som måhända till och med överstiger 18 knop.

Härav torde framgå, att det för fixerande av en lämplig båttyp och en lämplig fart hos tulljagarna först och främst kräves, att man noga studerar sig in i, hur smugglarna kunna uppträda. Därefter får man vidtaga de motåtgärder, som måste vidtagas. Emellertid fordras för detta en kombination av den praktiske tullmannens erfarenhet och sakkunskapen ifrån sjömannens sida. Den kombinationen har icke här förelegat, och därför vill jag för min del icke tillstyrka, att man skall slumpvis bestämma sig i en ekonomisk fråga av sådan räckvidd som den föreliggande. Jag skulle för min del varit mest böjd för att yrka avslag på propositionen i vad den rör anskaffning av tulljagare. Generaltulldirektören förfogar över praktisk erfarenhet inom sitt område och generallotsdirektören innehar personligen i eminent grad sjömannasakkunskap. Jag tror, att en sådan kombination av sakkunskap skulle resultera i ett bättre uppslag i fråga om typer av jagare än som föreligger i den kungl. propositionen och att alltså ett avslag i år på det kungl. förslaget skulle berett Kungl. Maj:t tillfälle att till nästa års riksdag återkomma med nytt och bättre förslag i frågan. Emellertid drager detta omorganisationsförslag, som vi nu här ha före, en ökad kostnad för första halvåret 1923 av icke mindre än 2,956,355 kronor. Jag anser då, att kan en utredning nedbringa dessa kostnader med åtskilliga hundratusen kronor, så är den utredningen visserligen icke förgäves.

Nu ligger emellertid frågan så, att ett beslut om avslag i denna kammare skulle medföra en förlängning av riksdagen, och under sådana omständigheter anser jag mig böra frånträda det yrkande, jag reservationsvis gjort i utskottet om avslag å propositionen i förevarande fall.

Men jag har i alla fall velat yttra dessa ord för att bereda mig en möjlighet att kunna till herr finansministern ställa den vädjan, att herr statsrådet, innan de medel disponeras, som i afton helt säkert komma att ställas till herr statsrådets förfogande för detta ända-

mål. benäget ville göra en sådan utredning, som jag här antytt, så att vi kunna vara säkra om att få de bästa möjliga tulljagare för billigast möjliga pris.

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Thorsson*: Herr talman! Den siste ärade talaren började med att konstatera, att enligt hans uppfattning vore den kustbevakningen mest effektiv, som anordnas på land. Jag har en gång uti denna kammare för många år sedan väckt en motion, däri jag hävdade ungefär samma synpunkter; och denna motion var bl. a. anledning till tillsättandet av 1914 års sakkunniga på det här området. Jag hade den bestämda uppfattningen, att det talrika utplacerandet av kustvakter kring kusterna skulle vara ett mera effektivt skydd mot smuggling än den då bedrivna bevakningen till sjöss. Nu har emellertid detta spörsmål varit underkastat en mycket ingående undersökning. Man kan icke säga annat, än att 1914 års sakkunniga ägnat denna fråga en mycket, mycket ingående prövning. Resultatet av deras undersökning har blivit det kombinerade system, som nu här ifrågasatts. De rekommendera anskaffandet av större farkoster, fastän icke av precis samma typ som dessa. Men sedan ha på hithörande område inträffat sådana förhållanden, som framkallat kravet på farkoster med ännu högre fart. Det är ganska naturligt, att jag inte sitter inne med den fackkunskap, som är erforderlig för att bedöma dessa jagares effektivitet, när det gäller att bevaka kusterna. Men det vill förefalla mig, att den kritik, som den siste ärade talaren framförde mot dessa fartyg, hade haft en större styrka, om det hade gällt att taga ställning i dag till alla de 24 jagare, som äro föreslagna. Då nu inte utskottet anser sig vilja tillstyrka mer än 6 sådana, så faller åtskilligt bort av de anmärkningar, som gjorts av den siste talaren mot dessa fartygs användning, därför att då vi ha så mycket skärgårdar vid landets gränser, det är ofrånkomligt att vi kunna med mycket större fördel utnyttja det antal, som nu här är ifrågasatt.

Det är ju klart, att härvidlag skulle ett ytterligare samarbete mellan å ena sidan sjökunnigt folk och tullkunnigt folk kunna lämna ett ännu bättre utbyte. Men jag vill påstå, att den utredning, som ligger till grund för bedömandet av detta, är både omfattande och allsidig och man kan ej fränkänna den man, som har konstruerat dessa farkoster, möjlighet att bedöma deras användning och sjövärdighet.

Jag har en mycket, mycket stor respekt för generallotsdirektörens kunskaper på det här området och skall mycket gärna på det sättet tillmötesgå den framställning, som här är gjord av den ärade talaren, att jag så att säga skall skicka dessa två generaldirektörer tillsammans för att sätta dem i tillfälle att genom samarbete få fram det bästa möjliga resultat. Men jag ber att få nämna, att en på detta område icke okunnig man har sagt sin mening om de nuvarande jagarna — låt vara i ett privat brev. Men detta omdöme är naturligtvis icke mindre tillförlitligt, därför att det uttalats i ett privat brev. Han skriver i detta privata brev: »Jag kunde ald-

Ang  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

rig tro, att dessa jagare voro så goda fartyg. Det gläder mig, att ni anlitat denne expert, Pettersson, ty han står enligt mitt förmenande *utan jämförelse* i dylika frågor. Få nu se, vad riksdagen kommer att säga. Att få nybyggnadsanslag i dessa tider sitter nog hårt åt, men skall bevakningen bli effektiv, måste man naturligtvis ha lämpligt båtmaterial, om det händer och sker något.» Denne man, som fällt dessa ord, är en i lotsverkets tjänst synnerligen högt skattad kraft på sjösakkunskapens område. Jag är livligt övertygad om och känner mig säker på, att det omdöme han här fällt är sådant, att jag kan bygga åtskilligt på det av honom gjorda uttalandet.

Nu sade herr kommandörkapten Holmgren, att om ett smuggelfartyg har 14 knops fart i barlastat tillstånd, så har det icke mer än 7 knops fart när det går med last. Men det är ju på det sättet, att man till och med övergått att använda fartyg för smuggling, som ha mycket, mycket högre fart än 14 knop. Under den tid, som man suttit och utrett detta spörsmål ha inträffat åtskilliga omständigheter på det här området, som gjort, att vederbörande myndigheter ansett sig böra ställa krav på större fart för fartygen i fråga. Det är för mig icke alls obekant detta, att man genom att skaffa fartygen en högre fart åstadkommer en avsevärd merkostnad för statsverket. Men jag har ansett, att jag måste, trots min inneboende snålhet, biträda ett förslag med en sådan kostnad som denna, därför att jag vill inte ta på mitt ansvar en uraktlåtenhet att sätta de vapen i händerna på myndigheterna, som äro erforderliga för att tillbakahålla smuggling.

Det är visserligen sant, såsom den siste ärade talaren sade, att om det organiseras en smuggling efter hans recept, så att man lägger en massa båtar utanför tremilsgränsen och låter dem intaga vissa utgångslägen, så skall det bli svårt för denna jagare att uppehålla dem. Jag erinrar då, att här är ett kombinerat system. Om denna jagare just har upptäckt någonting sådant, vill det förefalla mig, att han söker skaffa sig kännning med land och där meddelar sig med de posterande myndigheterna, och med den fart, som han har, lär han kunna oroa mer än en av dessa, som äro stadda i fart med att smuggla.

Jag tror, att man måste ta det steget, som ligger i ett anskaffande av ett visst antal sådana farkoster med hög fart och då få pröva dem och se, till vilket resultat vi kunna komma. Det skulle vara olyckligt, om vi ännu ett år skulle uppskjuta denna fråga.

Då inte den siste ärade talaren gjort något yrkande om avslag, så har jag endast för min del att anhålla, att kammaren ville biträda det beslut, som första kammaren redan har fattat, och då få vi med praktiska prov utröna, i vilken omfattning dessa farkoster kunna motsvara förväntningarna på desamma.

Herr Ljungberg: Jag är helt och hållet förekommen av herr statsrådet. Jag delar visserligen i mångt och mycket de synpunkter, som herr Holmgren anförde beträffande jagarna. Men de skäl, som herr statsrådet anförde med hänsyn till dessa synpunkter,



ha gjort, att utskottet stannat för att begränsa antalet sådana båtar till 6 i stället för de begärda 24. Herr Holmgren torde vara ense med oss inom utskottet, att, som herr statsrådet påpekat, dessa 6 båtar kommer man under alla förhållanden att finna användning för å lämpliga vatten, där de låta sig på bästa sätt utnyttjas. Det är uppenbart, att vetenskapen om att staten är i besittning av snabbgående båtar för att hålla efter smugglare måste i sin mån verka avskräckande. Vidare är det en påtaglig fördel att äga dessa snabbgående båtar för att därmed befordra personal från en plats till en annan.

Jag skall även inför herr statsrådet stryka under den vädjan, som herr Holmgren gjorde med hänsyn till prövningen av typen, nämligen att man speciellt uppmärksammar, huruvida den föreslagna båttypen låter sig med fördel använda utanför vår västkust i öppna sjön. Det är påtagligt, att en fart, som måste sättas så hög, kan icke utnyttjas då man kommer till vatten med starkare sjögång.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sköld: Herr talman! Jag har ju egentligen ingen personlig erfarenhet på detta område, men jag har ju min bostad i en trakt — Skånes sydkust — där man har mycket stor erfarenhet av spritsmugglingen. Och vid de samtal, som jag haft med kustbevakningspersonalen där nere, som i mycket stor utsträckning har att föra en kamp med spritsmugglarna, har jag fått det bestämda intrycket, att dessa tulljagare icke skulle vara till någon väsentlig nytta för våra kuster. Nu kan jag tillägga, att naturligtvis är Öresund minst av allt lämpligt för dessa tulljagare, där man icke har en tremilsgräns utan en 500-metersgräns. Men de erfarenheter, som man har även från Skånes sydkust tycker jag — åtminstone efter vad jag kunnat bedöma — peka på, att man i allmänhet mycket väl kan reda sig med vanliga tullbåtar. Vad som varit svårigheten har varit den lokala påpassligheten från land.

Jag skall icke ställa något yrkande om avslag på den kungl. propositionen, därför att jag inser fullväl, att det kan finnas sådana trakter av den svenska kusten, där dessa båtar kunna behövas. Men jag tror, att det finnes anledning att säga ifrån, att det icke är alltför lämpligt att låta detta system utveckla sig till alla delar av den svenska kusten. Och jag vill tillägga ännu en synpunkt, nämligen att jag tror icke, att det nyttjar så mycket, om man skaffar en 18 knops jagare, därför att det är en erfarenhet, att om smugglingen lönar sig, så komma smugglarna att skaffa sig ännu snabbare båtar. Jag kan i detta sammanhang nämna, att jag nyligen sett ett meddelande från en kustbevakningsinspektör till bevakningen, vari det varnas för en spritflotta, som skulle höra hemma i Hamburg och i vilken flotta skulle finnas fartyg, som gjorde 18 till 20 knops fart, och det inses att gent emot ett sådant fartyg en tulljagare icke skulle göra stor nytta. Jag tror, att man där nere haft den erfarenheten, att de tyska spritsmugglarna rekognoscera med flygmaskiner, och

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

Ang.  
utgiftsstaten  
för tullverket.  
(Forts.)

jag föreställer mig, att en tulljagare då är ett ganska svagt vapen mot en så modern krigskonst, som den man här tillämpar.

Jag skall icke yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition, men jag tror, att man får finna på effektivare sätt att ordna bevakningen på andra kuster, åtminstone än med dessa tulljagare.

Härmed var överläggningen slutad. Kammaren biföll vad i herr Andersons i Råstock m. fl. under E. upptagna reservation föreslagits i avseende å detta moment.

Efter härpå skedd föredragning av *mom. g)* begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Jag skall be att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt av utskotts-  
betänkandet är avgiven.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll vad i herr Andersons i Råstock m. fl. under E. upptagna reservation föreslagits beträffande förevarande moment.

*Mom. h) -- t).*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten II).*

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter gav herr talmannen propositioner beträffande motive-  
ringen, nämligen först på godkännande av utskottets motivering i de delar, som berördes av det utav herr Nilsson i Landeryd framställda yrkandet i fråga om motiveringen samt vidare på bifall till detta yrkande; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

## § 2.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt häradsskrivare för röstlängders upprättande biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

## § 3.

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag, jämte i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen den 31 mars 1922 avlåten proposition, nr 244, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling,

hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

*Ang. låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.*

(Forts.)

dels medgiva, att Ostkustbanans aktiebolag, finge under villkor i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet angivits, utöver tidigare av riksdagen beviljat låneunderstöd av 3,000,000 kronor, åtnjuta ytterligare ett sådant understöd av likaledes 3,000,000 kronor eller sålunda tillhoppa 6,000,000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t godkänna det i statsrådsprotokollet omförmälda förslag till avtal mellan svenska staten, å ena, och Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolag, å andra sidan, angående statsinlösen av Uppsala—Gävle järnväg.

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, nämligen 163 i första kammaren av herr *Kvarnzelius m. fl.* och nr 301 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville åt Ostkustbanans aktiebolag, utöver tidigare beviljade låneunderstöd å 3,000,000 kronor, i ytterligare statslån bevilja ett belopp av 11,000,000 kronor, att utgå i poster och på villkor, som av den så kallade Ostkustbanekommittén föreslagits i dess betänkande av den 3 februari 1922.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte

a) såsom statslån åt Ostkustbanans aktiebolag, att utgå på villkor, som Kungl. Maj:t ägde fastställa, under utgifter för kapitalökning: låneunderstöd, å tilläggsstat för år 1922 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 3,000,000 kronor, att utgå av lånemedel; och

b) bemyndiga Kungl. Maj:t godkänna det i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 31 mars 1922 omförmälda förslag till avtal mellan svenska staten, å ena, och Uppsala—Gävle järnvägsaktiebolag, å andra sidan, angående statsinlösen av Uppsala—Gävle järnväg;

II) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om upprättande av förslag rörande statens medverkan till en finansiering av Ostkustbanan i enlighet med av utskottet angivna riktlinjer; samt

III) att ovanberörda i ämnet väckta motioner måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört samt under punkterna I) och II) hemställt.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Rydén, Waldén, Jansson* i Falun och *Olofsson* i Digernäs.

Efter föredragning av *punkten I* anförde:

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet Ö r n e:  
Herr talman, mina damer och herrar! Innan kammaren går att god-

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.

(Forts.)

känna utskottets utlåtande och hemställan, anser jag mig böra yttra några få ord.

Det är icke min avsikt att söka få till stånd någon ändring i vad utskottet föreslagit vare sig i klämman eller i motiveringen. Under för handen varande förhållanden skulle ju ett sådant försök vara tämligen lönlöst. Vad utskottets förslag i vid innevarande riksdag föreliggande anslagsfråga angår avviker det ju endast i fråga om tidpunkten för understödets utbetalning från Kungl. Maj:ts proposition, och i detta avseende finner jag icke skäl att göra några invändningar. Däremot innebär det direktiv, utskottet givit, en betydande avvikelse från vad i propositionen ansågs lämpligt och tillrädligt. Genom att godkänna de allmänna riktlinjer för statens vidare medverkan vid finansieringen, som utskottet har uppdragit, förbinder sig riksdagen uttryckligen att anslå nödiga medel för hela det stora företagens fullbordan och i princip även för inlösen av Uppsala—Gävle järnväg, d. v. s. för en sammanlagd kapitalplacering av omkring 50 miljoner kronor, och detta utan någon större utsikt att därpå erhålla en tillfredsställande ränteavkastning. Att jag nu icke opponerat mig mot detta, beror uteslutande på att riksdagen redan år 1920 fattade ett beslut, som förr eller senare måste leda till en dylik konsekvens. När frågan om låneunderstöd åt Ostkustbanan var före i första kammaren den 15 juni 1920, framhöll jag som ledamot i kammaren detta och yrkade avslag på utskottets förslag att bevilja 3 miljoner i låneunderstöd. Om man bortser ifrån att prisnivån sjunkit åtskilligt under de senast förflutna två åren och följaktligen även banans beräknade anläggningskostnad nedgått, så ha mina farhågor om det totala utlägg, som skulle komma att krävas av staten, ganska väl hållit streck. Staten har nu blivit den, som måste föra denna sak till ett lyckligt slut med uppoffring av så betydande belopp som ett halft hundra-tals miljoner kronor. Det stöd från de enskilda bankerna, som man från bolagets sida har ställt i utsikt gång efter annan under årens lopp, har fullständigt uteblivit, och detta ehuru enligt Ostkustbanekommitténs förslag bankernas 14 miljoner skulle ligga *under* statens lån och sålunda vara enligt min uppfattning den enda säkra delen av det kapital, som placerades i banan.

Om man frågar sig efter anledningen till denna motvilja hos bankerna att stödja ett så viktigt företag, kommer man till det resultat, som från flera håll förut är framhållet, nämligen att Ostkustbanan i själva verket icke är ägnad att i så hög grad, som gjorts troligt från projektets anhängare, bidra till utvecklingen av landets näringsliv. Den skulle med andra ord icke i någon större mån öka våra försörjningsmöjligheter, men däremot kommer banan att erbjuda stora bekvämligheter för befolkningen i de orter, den genomlöper, och den blir naturligtvis även i viss mån en s. k. livsmedelsbana för dessa orter. Den stora och långt övervägande trafiken kommer säkerligen i fortsättningen gå samma väg som hittills, d. v. s. över sjön.

Banans tillkomst är därför enligt min uppfattning i vida högre

*Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.*

(Forts.)

grad ett lokalt intresse än ett riksintresse. Såsom saken nu ligger är det tydligt, att man icke kan komma ifrån den eventualitet, som förutsågs redan för två år sedan, när staten beviljade de 3 miljonerna, nämligen att staten måste taga banans utförande om händer. Statsutskottets förslag har den stora förtjänsten, att dess genomförande kommer att hindra Ostkustbanans utnyttjande av enskilda intressen i rak strid med statens intressen, och det torde därför vara det minst onda av de olika projekt, som på detta område framkommit. Det är därför jag kan säga, att jag accepterar de allmänna grunddragen av den linje, för vilken statsutskottet har beslutat sig. Det sker icke med någon entusiasm, som damerna och herrarna kunna förstå, efter vad jag här förut har anfört, men det är naturligt, att då detta förslag enligt min mening utgör en direkt konsekvens av den hållning statsmakterna förut ha intagit i frågan, ingenting annat är att göra. Därest denna kammare, såsom väl är antagligt, i likhet med första kammaren beslutar godkänna utskottets kläm och motivering, så är det min avsikt att med det snaraste låta igångsätta den utredning utskottet har föreslagit.

Jag har ansett mig böra anföra detta, innan kammaren fattar sitt beslut. Jag vill naturligtvis tillägga, att intet skulle vara mera glädjande, än om de beräkningar, som visat på en förlust av omkring 2 miljoner årligen på denna bana, skulle befinnas vara oriktiga och den särskilda kommittén och motionärerna få rätt i, att banan kommer att bli bärig, icke blott så att den bär sig själv, utan även så, att den icke kommer att tillskynda statsbanorna någon avsevärdare förlust.

Det skulle alltså vara glädjande, om jag finge orätt i min ganska mörka syn på denna fråga. Tyvärr vågar jag icke hoppas detta. Men vem som egentligen har rätt i frågan kommer ju framtiden, en rätt nära liggande framtid, som väl de flesta kunna få hoppas att uppleva, att utvisa.

Herr talman, jag har ingen annan hemställan än om bifall till utskottets förslag, då jag icke ser någon annan möjlighet.

Herr Waldén: Herr talman! Som kammarens ärade ledamöter behagade observera, är vid detta utskottsutlåtande fogad en reservation, i vilken jag instämt. Trots att vi nu befinna oss i riksdagens sista timme, då denna stora fråga kommer före, trots att vi nu ha aftonplenum och kammaren alltså är mycket glest besatt och slutligen trots att herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har resignerat i denna fråga, anser jag mig dock böra med några ord angiva vad reservationen innebär. Jag kan nämligen icke finna annat än att vad vi nu stå i begrepp att besluta i denna kammare, liksom man tidigare gjort det i första kammaren — jag förutsätter nämligen, att utgången här blir densamma som där — är av så genomgripande ekonomisk innebörd, att man icke utan vidare kan låta det passera opåttalt.

Här föreligger ett förslag från Kungl. Maj:t, att man skall

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.  
(Forts.)

utöka det statslån på 3 miljoner kronor, som redan år 1913 beviljades, med ytterligare 3 miljoner, så att vi alltså skulle komma upp till sammanlagt lånebelopp av 6 miljoner kronor till denna bana. Det föreligger vidare en motion, en massmotion, som väckts i båda kamrarna, och som går ut på att 11 miljoner kronor plus de 3 miljoner kronor, som staten redan utlånat, skola beviljas för ifrågavarande järnvägsföretag. Slutligen föreligger här utskottets förslag, som går ut på, att man icke endast skall bevilja vad motionärerna ha begärt, utan dessutom dubbelt så mycket eller i runt tal 28 miljoner kronor. Beloppet blir kanske i verkligheten något mindre, men detta är dock det resultat utskottet kommit till.

Detta utskottets förslag är verkligen något så enastående, att jag för min del icke varit med om något sådant i riksdagen under de år jag har suttit här. Sannerligen kan man icke säga, att motionärerna blivit bönhörda över hövan.

Jag skall icke närmare gå in på detta gamla järnvägsföretags lidandes historia i detalj, fastän det kunde vara ganska intressant att göra det, men så mycket vågar jag säga, att den bevisar till full evidens, hur ett ekonomiskt företag *icke* skall skötas. Man har nämligen, då det gällt Ostkustbanans finansiering, från början aldrig haft riktigt klart för sig, varifrån man skulle skaffa det nödiga kapitalet. Redan 1913, då propositionen om statslån första gången inkom till riksdagen och det beviljades 3 miljoner kronor för ändamålet — det är att märka, att den gången beräknades hela företaget kosta 26 miljoner kronor — förklarade riksdagen, att bolaget skulle vara skyldigt att hos Kungl. Maj:t styrka, att det förfogade över ett kapital, som jämte statslånet vore fullt tillräckligt för utförande av järnvägsanläggningen. Men redan 1914 måste bolaget ingå till Kungl. Maj:t med en anhållan om att få ett betydligt större statslån, enär bolaget icke kunnat uppfylla de villkor, som riksdagen förut uppställt. Banbyggandet hade icke kunnat påbörjas, därför att bolaget på grund av det ekonomiska läget icke kunnat anskaffa det belopp, som tidigare beräknats kunna erhållas såsom banklån. Riksdagen ansåg sig emellertid icke kunna oförändrat antaga det kungl. förslag, som nu inkommit till riksdagen, utan förklarade, att statslånet ej borde utbetalas, förrän avtal träffats mellan vederbörande enskilda långivare om nämnda kredit. Endast genom uppställande av ett dylikt villkor syntes största möjliga garanti kunna vinnas, att staten icke skulle komma i det läge, att den själv måste fullborda banbyggnaden, därest den ej kunde av bolaget färdigställas.

Detta var vid 1915 års riksdag. Emellertid sattes banbyggandet i gång år 1916; riksdagen hade nämligen medgivit, att man fick påbörja detsamma.

År 1920 förelåg åter ett förslag från bolaget att utöver de förut beviljade 3 miljoner kronor erhålla ett ytterligare statsanslag på sammanlagt 10 miljoner kronor. Man avsåg då att bygga hela bansträckan Gävle—Härnösand. Den kungl. proposition, som i anledning härav avläts till riksdagen, gick ut på beviljande av ett

statslån om sammanlagt 6 miljoner kronor, häri inberäknade de tidigare beviljade 3 miljonerna. Enligt de samtidigt översända beräkningarna hade banbyggnadskostnaden stigit till 56 miljoner kronor, naturligtvis beroende på penningvärdets fall under tiden. Riksdagen gick emellertid icke med på detta förslag, utan fann, att frågan larvade närmare utredning, och hemställde med anledning härav i en skrivelse till Kungl. Maj:t om verkställande av dylik utredning. Det är dock icke så, att riksdagen genom denna skrivelse av 1920 förbundit sig att finansiera hela bansträckan Gävle—Härnösand, utan riksdagen uttalade sig i 1920 års skrivelse ganska försiktigt i saken. Det hette i skrivelsen, att bandelen Sundsvall—Härnösand vore den, som i första hand borde förverkligas. Det säges vidare, att riksdagens uttalande, även om riksdagen nu velat bidra till bandelen Sundsvall—Härnösand, icke finge tolkas så, att riksdagen därmed definitivt förbundit sig att lämna statsunderstöd också för byggandet av banans södra delar. Riksdagen har således varit rätt försiktig i sitt uttalande, även om den förordat en utredning av frågan i dess helhet.

*Ang. låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.*

(Forts.)

Med anledning av denna riksdagsskrivelse tillkom så den s. k. Ostkustbanekommittén. Den utredning, som denna kommitté har verkställt, omfattar flera alternativ, men enligt de viktigaste av dessa alternativ skall man antingen bygga hela bansträckan eller också bandelen Härnösand—Söderhamn. Kommittén kommer till det resultatet, att det är fördelaktigast att bygga hela bansträckan Gävle—Härnösand, och har beräknat att kostnaderna härför skola uppgå till 47 miljoner kronor. Hur skall då detta banbygge finansieras enligt kommitténs förslag? Jo, det skall tillgå så, att man uppbringar ett aktiekapital på 19 miljoner kronor, alltså 5 miljoner kronor utöver vad som förut fanns, vidare att man upptar ett banklån på 14 miljoner kronor och slutligen att banan erhåller ett statslån av 14 miljoner kronor.

De myndigheter, som yttrat sig över kommitténs förslag, hava kommit till samma resultat. Statskontoret tillstyrker, men med rätt stor tvekan. Riksgäldsfullmäktige däremot avstyrka, då de anse, att det statslån, som här skall placeras, icke kan bli räntebärande. Jag vet icke, om riksgäldsfullmäktige varit enhälliga i detta beslut, ty detta framgår icke av det utlåtande, som jag tagit del av, men jag förmodar, att riksgäldsfullmäktigen och motionären Kvarnzelius intagit en annan ståndpunkt inom fullmäktige. Järnvägsstyrelsen underkänner de ekonomiska beräkningar, som Ostkustbanekommittén framlagt. Kommittén hade nämligen kommit till det resultatet i fråga om de ekonomiska beräkningarna, att Ostkustbanan skulle, om den utbyggdes i sin helhet från Gävle till Härnösand, ge ett överskott, fränsett lånets förräntning, på något över en miljon kronor. Järnvägsstyrelsen däremot anser, att dessa beräkningar äro överdrivna, och på grund av den överföring av gods till Ostkustbanan, som skulle uppkomma i och med denna banas tillkomst, skulle för Norra stambanan uppstå en förlust av

Ang. läne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.

(Forts.)

omkring en miljon kronor; överskott och förlust skulle alltså jämnas ut varandra.

Nu skall jag icke alls gå in närmare på dessa ekonomiska beräkningar. Det är möjligt, att järnvägsstyrelsens beräkningar äro något felaktiga i så måtto, att styrelsen räknat med för stor förlust, men det kan också hända, och det anser jag vara troligt, att kommittén räknat för högt med avseende på den vinst, som skulle uppstå vid en fullt utbyggd Ostkustbana; i alla fall stå beräkningar mot beräkningar.

Järnvägsstyrelsen kommer också till den slutsatsen, att man för närvarande icke bör utbygga Ostkustbanan i sin helhet, utan stannar vid att föreslå, att man utbygger bansträckningen Härnösand—Sundsvall och dessutom två mindre delar, nämligen Hudiksvall—Iggesund och Söderhamn—Ljusne. Det är i överensstämmelse med denna järnvägsstyrelsens hemställan, som den kungl. propositionen blivit uppgjord.

Då nu denna fråga behandlades på statsutskottets fjärde avdelning, framkom där ett alldeles nytt uppslag, som gick ut på, att staten skulle övertaga hela finansieringen av detta företag och således anskaffa allt vad som erfordrades utöver det aktiekapital, som kunde uppbringas. Det framhölls nämligen, att det icke fanns någon utsikt till, att bankerna skulle vilja sätta in de 14 miljoner, som kommittén förutsatt skulle kunna erhållas på den vägen. Detta var ju en något överraskande upplysning, som visade, att man således icke från början gjort sig förvissad om, att bankerna ville sätta in dessa 14 miljoner kronor. Man måste onekligen därav draga den slutsatsen, att de ledande bankmännen icke ansett, att företaget var så bärkraftigt, att de funnit det vara i överensstämmelse med sina intressen att placera 14 miljoner i Ostkustbanan.

Under sådana förhållanden är det ju alldeles naturligt, att man icke har annan väg att gå, om man vill förverkliga banbyggnaden, än att låta staten övertaga det hela. Jag vet naturligtvis, vilken invändning som gjordes i utskottet mot dem som icke delade denna mening. Det är naturligtvis bättre, sade man, att staten övertager detta, ty staten kan placera ett obligationslån för billigare ränta än som skulle bli fallet, om bankerna skulle övertaga lånet. Det är nog riktigt, det tror jag, men jag undrar, om man på bankhåll alltid har den meningen, då det gäller att finansiera stora företag. Jag tror, att om man har utsikt att kunna skaffa någorlunda hygglig ränta, vill man nog, att privatbankerna skola vara med för att finansiera företagen. I detta fall anser man ju detta olämpligt, och det måste således bero på att man är ganska skeptisk i fråga om Ostkustbanans möjligheter att kunna bära sig.

Utskottets föreliggande förslag innebär ju, som jag nyss nämnde, att staten skall övertaga finansieringen på det sättet, att staten ingår såsom delägare i bolaget med ett kapital, som ungefär motsvarar aktiekapitalet. Man tänker sig, att man skall kunna uppbringa ett aktiekapital på 19 miljoner, och statens andel skall då i form av preferensaktier ha företrädesrätt. Vidare skall staten på



detta sätt få ett betydande inflytande över ledningen av Ostkustbanan framdeles.

Jag erkänner, att det ligger åtskilligt i detta. Om staten verkligen skall engagera sig för ett så stort kapitalbelopp, är det ju en utväg, som är ganska plausibel. Men det är dock en synnerligen stor kapitalplacering, det här gäller, och det är därför, som jag redan från början ställt mig synnerligen tveksam till att vi för närvarande skulle gå in för densamma. Som framgår av utlåtandet gäller det här åtminstone inemot 28 miljoner. Det är möjligt, att man kan bygga för ett par tre miljoner billigare, än kommittén beräknat, men staten går dock in för ungefär lika mycket, som banan ursprungligen skulle kosta.

Vidare skulle inlösningen av Uppsala—Gävlebanan kräva ett stort kapital. Man vet inte bestämt hur mycket, men det blir säkerligen över 20 miljoner. Visserligen vill jag erkänna, att dessa penningar troligen komma att bli räntebärande, men det kan man inte säga om de 28 miljoner, som skulle sättas in i själva Ostkustbanebyggandet. När det nu förhåller sig så, att vi under de senaste tio åren nära nog fördubblat investeringen av kapital i våra statsbanor och att vi för närvarande ha en statsskuld, på vilken vi måste betala nära 75 miljoner kronor om året i räntor, och när man vet, hur stora svårigheter det är att kunna på lånevägen uppbringa det kapital, riksdagen redan har beslutat och som man möjligen under den närmaste tiden måste besluta, då ställer man sig verkligen mycket, mycket skeptisk till hur man i längden skall kunna gå i land med detta att ständigt öka på vår statsskuld. Jag vet inte, hur man skall kunna bringa upp ett lån på den egna låne marknaden. För närvarande kunna vi ju inte gå utomlands för att få kapitallån. Hur skall man då i längden kunna bringa upp dessa kapital i vårt eget land?

Jag tror, det hade varit lämpligast, att man här hade stannat vid Kungl. Maj:ts förslag och utbyggt, som detta innebär, linjen Härnösand—Sundsvall och de båda mindre delarna av banan, som där föreslås, och sedan ställt på framtiden utbygget av de övriga delarna av banan. Jag förstår naturligtvis mycket väl, att Ostkustbanan en gång kommer, men för närvarande finner jag det inte vara lämpligt, att vi engagera oss för så stor kapitalplacering, som det här är fråga om. Jag tror därför, att det varit förnuftigast och klokast av riksdagen att stanna vid Kungl. Maj:ts förslag.

Nu säger man: ja, men det betyder, att bolaget måste nedlägga sin verksamhet, kanske upplösas, och då äro alla dessa miljoner, som redan äro nedlagda, till ingen nytta. Jag tror inte det. Jag tror, att om riksdagen ställt sig på denna ståndpunkt, hade de delar av järnvägen, som Kungl. Maj:t i denna proposition talar om, blivit fullbordade. Det andra hade möjligen måst uppskjutas, men det hade kommit till utförande längre fram, då tiden varit lämpligare än nu.

Då nu herr statsrådet och chefen för kommunikationsverket,

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.

(Forts.)

som jag nyss nämnde, resignerat, är det ju ganska hopplöst att här ställa sig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt. Men jag anser det ändå vara lämpligt, att någon här i kammaren är lojal mot Kungl. Maj:t, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, d. v. s. bifall till vad som hemställes i punkterna 1 A och B men avslag å punkt 2 samt avslag å de av herrar Kvarnzelius och Lindman m. fl. väckta motionerna.

Häruti instämde herrar *Jansson* i Falun och *Lindqvist* i Halmstad.

Herr *E r i k s s o n* i Grängesberg: Herr talman! Första gången jag inom riksdagen uppträdde i det föreliggande spörsmålet var första året jag deltog i utskottets arbete. Det var den gången, då riksdagen beslöt att lämna det första lånet på 3 miljoner till ostkustbanan. Det har stått mycken strid om, huruvida staten skulle i större eller mindre utsträckning engagera sig i denna banbyggnad. För egen del har jag haft den uppfattningen, att ostkustbanan borde byggas emellan Härnösand och Söderhamn. Det har synt mig, att järnvägsstyrelsen anfört så pass bärande skäl för att banan inte skulle dragas ned till Gävle, att man bort stanna i Söderhamn. Nu har emellertid sedan 1920 års riksdag arbetat en kommitté, som underkastat frågan en ingående och allsidig prövning, och jag tror inte, man kan säga annat än att den kommittén varit sammansatt av skickliga, kunniga och omdömesgilla män. Av kommitténs utredning framgår, att banans räntabilitet är störst och att de största ekonomiska intressena för banan bli bäst tillgodosedda, om den drages fram ända till Gävle. Däremot har av järnvägsstyrelsen anförts en hel del skäl, och det förnämsta är, att man befarar, att ostkustbanan skall bli en svår konkurrent till norra stambanan i det att den skulle avlasta en del av den trafik, som norra stambanan så väl behöver.

När vi började behandla ärendet på avdelningen, var därför min första tanke den, att man icke skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag i det skick, det förelåg, men att man skulle utvidga det så, att riksdagen nu skulle definitivt uttala sig för en bana Härnösand—Söderhamn. Gentemot den tanken har det emellertid anförts vägande skäl. Först och främst får man genom en sådan anordning inte större kapital tecknat ifrån enskilt håll än omkring 11 miljoner. 8 miljoner är det minsta, som går bort. Bandelen Söderhamn—Gävle skulle komma att kosta omkring 10 eller 11 miljoner, och man kan sålunda säga, att man får bandelen Söderhamn—Gävle byggd nästan på köpet. Vore det nu så, att man kunde tänka sig, att Söderhamn skulle bli den slutgiltiga ändpunkten, då vore det ju ändå tänkbart att sluta där, men jag har kommit till den uppfattningen, att det är för stora intressen, som ligga till, och för många skäl, som ändå tala för Gävle. Man kan nog därför inte tänka sig att i längden stanna vid Söderhamn, och då är det väl bäst, att man nu slår till och bygger ända ned till Gävle.

Det har då gällt att finna en sådan organisationsform, att banan

icke kan bli till allt för stort förfång för statens järnvägars intresen, och vad utskottet här föreslagit, är en organisationsform, som synes mig vara fullt betryggande. Ostkustbanan skulle nämligen faktiskt bli en statsbana, icke formellt, ty bolagsformen skulle bibehållas, men reellt.

*Ang. låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag.*  
(Forts.)

Nu kan man ju säga som den nästföregående ärade talaren: Varför skall staten engagera sig med ett så stort kapital som 28 miljoner? Hade det då inte varit bättre, att enskilda anskaffat 14 miljoner, som det blivit sagt? Såvitt jag kan förstå finnes det inga som helst bärande skäl, som tala för att man skall för detta ändamål låna penningar av enskilda. Vi skola komma i håg, att det enskilda kapital, som det här varit tal om, skulle ligga som första säkerhet och statslånet som andra. Ur statens säkerhetssynpunkt är det alltså ingen fördel att gå den vägen, som Kungl. Maj:t föreslagit, men det är däremot ur en annan synpunkt en betydande nackdel för staten. Ett obligationslån, som emitteras av enskilda, av järnvägsbolaget, kommer alldeles säkert att löpa med en ränta,  $\frac{1}{2}$ , kanske  $\frac{3}{4}$  eller en procent högre än den ränta, statslånen löpa med, och när då statslånet skulle ligga ovanför det enskilda lånet, komme ju en sådan anordning att endast försvaga statens möjlighet att få ränta på sitt kapital. Det är sålunda, kan man säga, endast en bokföringsåtgärd; statens inlåning blir något större och skuldsumman blir större, men i realiteten är det värdefullare och större möjlighet för staten att få räntan på penningarna, om staten tar det hela, än om en del av lånet skulle lämnas av enskilda banker.

Trots alla de betänkligheter, som hysts inom riksdagen mot att nu teckna så stort kapital, är det väl ändå så, att man förr eller senare måste komma till ett definitivt och bestämt beslut i frågan. Den har varit på dagordningen sedan årtionden. Den har behandlats här i riksdagen upprepade gånger, och det går väl ändå inte an, att den befolkning, som beröres av ostkustbanebygget, inte skall kunna få besked om vad riksdagen vill. Därför måste väl också riksdagen någon gång giva besked i saken. När så är förhållandet, har åtminstone jag stannat för, att det är bäst, att man nu säger klart ifrån. Vi kunna icke komma ifrån saken. Det är för mycket enskilt kapital engagerat och nedlagt redan i banbyggnaden. Staten har redan lämnat 3 miljoner kronor. Staten har givit så mycket på hand, att man kan ej säga, att staten kan draga sig ifrån affären numera.

Nu säger man, att statsutskottet är mera generöst än vad Kungl. Maj:t är. Ja, det är nog mera formellt än reellt. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag kan, om man läser den kungl. propositionen rätt, endast innebära ett uppskov på ett år, möjligen två. Kungl. Maj:ts proposition är skriven så, att när bolaget har uppfyllt villkoren om anskaffning av penningar genom lån, och när processen angående Uppsala—Gävlebanans bolagsstämmas beslut blivit nedlagd eller slutdömd, då skall frågan åter föreläggas riksdagen. Det är väl då ändå ingen som kan läsa ut annat än att även departementschefen då är beredd att tillstyrka, att banan skall komma till stånd. När så är förhållandet, är det väl bäst, att man smäller till nu, ty

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.  
(Forts.)

därigenom vinner man, att banans byggande kan sättas i gång under den depressionstid, som vi nu hava, när det är arbetslöshet i dessa bygder. Skola vi bygga banan, är det väl bäst att börja bygga den under en tid, då arbetstillfällena äro mest behöfliga, då det gäller att skaffa arbete åt så många som möjligt, och då man funnit en låneform, som är för statens järnvägar ur konkurrenssynpunkt fullt betryggande, en låneform som gör banan de facto till statsbana, formellt till bolagsbana. Det synes mig, att riksdagen nu kan taga det steg, som av statsutskottet föreslås.

Den förste ärade talaren pekade på det stora belopp det här gäller, att det kan bli fråga om omkring 50 miljoner kronor. För egen del kan jag icke tänka mig, att det skall röra sig om ett så stort belopp. Själva banbygget Härnösand—Gävle har beräknats, utöver de 19 miljoner kronor, som skola anskaffas genom enskild aktieteckning, behöva ett tillskott av 29 miljoner kronor. Men det är att märka, att denna siffra är framkommen med beräkning av byggnadskostnader, som ligga väsentligt högre än vad man har all anledning antaga skall bli fallet under den närmaste tiden. Man vet ju inte, hur mycket lägre byggnadskostnaderna kunna bli än de beräknade, men jag har hört påstående ifrån sakkunnigt håll, att man skall kunna komma fram till ett statstillskott på något öfver 20 miljoner kronor i stället för 29 miljoner. Det har beräknats, att inlösen av Uppsala—Gävlebanan går till 20—21 miljoner kronor. Jag skall icke ingå på de kalkyler, som ligga bakom detta antagande, men genom det beslut, som Uppsala—Gävlebolaget fattat, kommer, om det vinner laga kraft, banan säkert att kunna exproprieras eller övertagas till väsentligt lägre pris. Det skall då tillämpas andra beräkningsgrunder än de grunder, man tänkt sig, när man kommit till dessa 20 miljoner kronor. Sålunda har man all anledning till förhoppning om, att det inte skall bli dessa 50 miljoner kronor utan en icke oväsentligt lägre summa, som det torde komma att gälla.

Jag skulle till sist be att få säga ett ord om denna bana i övrigt. Vad som gjorts, att man varit så ytterligt betänksam har varit det, att banan skulle bli konkurrent till statsbanan. Kan man ordna saken på sätt, som angivits, lärer denna bana inte behöva bli konkurrent till statsbanorna annat än i den bemärkelsen, att den avlastar en del av trafiken från norra stambanan. Men vi skola också komma ihåg en sak, att norra stambanan i en framtid troligen icke förmår transportera de godsmängder, som där skola föras fram. Det är möjligt, att man i en icke avlägsen framtid hade fått lov att bygga dubbelspår åtminstone på viss del av norra stambanan. Då kommer ju denna bana direkt till pass och blir ett led i statsbanenätet som en avlastare av trafiken från norra stambanan. Vi skola vidare också komma ihåg, att även om denna bana, som herr statsrådet sagt, icke måhända kommer att frakta så mycket tungt gods, så går den dock fram genom synnerligen rika bygder, bygder med stora utvecklingsmöjligheter. Det har därför synts mig, att man skall införa landet och inför våra skattdragande försvara, att man nu går till beslut och verkligen, även om under de närmaste åren det skall bli ränte-

uppoffring, går in för det offer statsmakterna göra för dessa bygder och deras utveckling i ekonomiskt hänseende, vilken utveckling banan kommer att medföra.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Granath*, *Anderson* i Råstock, *Engberg*, *Månsson* i Hagaström, *Pettersson* i Hällbacken, *Sävström*, *Johansson* i Edsbyn, *Olsson* i Hov, *Holmström* i Gävle, *Johansson* i Sollefteå, *Svensson* i Skönsberg och *Karlsson* i Gasabäck.

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.

(Forts.)

Herr *Lübeck*: Herr talman! Jag ställer mig här i talarstolen för att komma herr statsrådet litet närmare och även med hänsyn därtill, att kammaren måhända så här i riksdagens tolfte timme inte längre är så värst intresserad ens av denna fråga.

Att jag begärt ordet, beror bland annat därpå, att det inte varit någon synnerligen stor entusiasm i de tre anföranden, som hållits i denna enligt min uppfattning mycket riksviktiga fråga. Jag har därför velat säga, att för mig är det en synnerlig glädje att för sista gången här i år få taga till orda i en fråga, som jag anser vara av den allra största betydelse för vårt lands utveckling.

Vad som närmast föranledde mig att begära ordet var emellertid den anmärkning, som herr statsrådet riktade mot den kommittéutredning, som har legat till grund för de senaste åtgärderna i frågan. Det är ju visserligen så, att inom ostkustbanekommittén, som jag tillhört, en särskild trafiksakkunnig beredning har handlagt beräkningarna rörande banans inkomster, utgifter och räntabilitet, men jag har ändå ansett det vara min skyldighet att något reagera mot de omdömen, som herr statsrådet fällde om detta arbete. Nu har herr *Eriksson* i Grängesberg redan framhållit, att han för sin del tror, att de av herr statsrådet omnämnda 50 miljoner kronorna för framtida inlösen äro väl högt beräknade. Och jag ber för min del att få särskilt lägga vikt vid, att de 47 miljoner kronor, som beräknats som kostnad för ostkustbanan, ovillkorligen böra kunna nedbringas. Skall jag våga en gissning, så tror jag att kostnaden borde komma att stanna vid omkring 40 miljoner kronor i stället för 47 miljoner kronor. Jag är övertygad, att herr statsrådet kommer att ha sin uppmärksamhet fäst på möjligheten att nedbringa dessa kostnader.

När det sedan gäller att ingå på frågan om räntabiliteten och den järnvägsekonomiska förlusten med hänsyn till statens järnvägars nuvarande trafik, så får man ju också taga i betraktande, att den inkomst, som statens järnvägar får genom en förlängning av trafikvägen, med sjuttio upp till ett par hundra kilometer, från så viktiga orter som Härnösands- och Sundsvallsdistrikten ned mot Stockholm, den inkomsten får man bedöma på ett alldeles särskilt sätt och inte så efter de kalla siffrorna, som järnvägsstyrelsen ansett sig böra göra.

Herr statsrådet yttrade vidare, att man ökade inte genom denna bana utvecklingsmöjligheterna uppe i dessa distrikt, utan det var mera en bekvämlighetssak. Han framhöll, att den tunga trafiken

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.  
(Forts.)

kommer ändå allttjämt att begagna sjövägen. Om detta skulle jag vilja säga, att det efter min uppfattning är i viss mån riktigt, om man tar hänsyn endast till den industri, som för närvarande finns uppe i dessa norrländska distrikt. Men däri ligger, såvitt jag förstår, felet i herr statsrådets resonemang. Vad vi nu främst skola taga hänsyn till, när vi taga steget att besluta om fullbordandet av ostkustbanan, det är de utvecklingsmöjligheter, som faktiskt finnas inom dessa distrikt. Där måste ovillkorligen förädlingsindustrier arbetas fram mer och mer. Och för dessa förädlingsindustrier äro de mera regelbundna transporterna nödvändiga. Då kan man icke i den grad, som nu är nödvändigt, lita till sjöfarten, vilken är avstängd från Norrlandshamnarna under åtskilliga månader av året. Det går inte i längden att sälja vårt mera förädlade exportgods på utlandets marknader med sådana trafikmöjligheter, som norrlandshamnarna för närvarande erbjuda. Det kan vara nog att i detta avseende som exempel nämna, att för närvarande av vår trämassa uppe i Norrland förvandlas endast omkring 9 å 10 procent till papper, medan man i Finland lär förvandla ungefär 60 procent av sin trämassa till papper. Det finns icke något skäl, varför vi inte skola gå vidare på förädlingsvägen där uppe och därigenom ställa vår handelsbalans i ett ofantligt mycket gynnsammare läge än för närvarande. I de distrikt, som äro beroende av ostkustbanan eller som ha sin väsentliga utfart ned åt de kustdistrikt, där ostkustbanan kommer att gå fram, finns ungefär 25 procent av hela landets vattenkraft. Tar man vidare i betraktande, att de enligt mångas uppfattning för framtiden betydelsefulla industrier, som kallas elektrokemiska, måste anses vara stadda på flyttning norrut för att kunna begagna de norrländska billiga vattenkrafterna och att dessa i ganska hög grad äro förädlingsindustrier, så tillkommer där också ett moment, som gör, att bättre trafikförhållanden äro av betydelse.

Ja, jag skall nu inte gå vidare in på dessa frågor. Jag vill endast till slut som min mening framhålla följande: När man betänker, att staten under de senaste fem, sex eller kanske tio åren — jag minns inte siffran så noga — lagt ned över 400 miljoner kronor på järnvägsbyggnader och att det här gäller en statsinsats, som jag skulle vilja uppskatta till ungefär 20 miljoner, så vill jag för min del säga, att bättre har staten på långliga tider icke använt några järnvägsmiljoner än dessa. Man kommer med dem att skapa betydande utvecklingsmöjligheter för orter, som länge varit och för framtiden ännu mer komma att bli av den allra största betydelse för hela landets utveckling. Och när herr statsrådet slutade med det uttalandet, att det skulle glädja honom, om han icke bleve sannspådd i den pessimism, åt vilken han i dag enligt sin övertygelse har givit uttryck, så vill jag önska honom, att han måtte få, ja, jag är övertygad, att han kommer att få uppleva den glädjen att icke hava varit sannspådd i dag.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Lübeck förenade sig herrar *Lindley*, *Olsson* i Gävle, *Österström*, *Laurén*, *Lindman*, *Hamrin* och *Winkler*.

Herr Waldén: Jag skall endast be att få lämna en upplysning, emedan det antagandet framställts, att i fall mitt yrkande skulle vinna kammarens bifall, denna fråga skulle bli föremål för gemensam votering. Så blir emellertid icke fallet, ty jag har yrkat bifall till punkt I), d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag, men jag kommer att yrka avslag på punkterna II) och III), vilka punkter innehålla blott hemställan om skrivelseförslag och om avslag på motioner och sålunda icke kunna bliva föremål för gemensam votering. Om punkt I) a) bifalles, blir det så, att Kungl. Maj:ts förslag är antaget av både första och andra kammaren.

Ang. låne-  
understöd åt  
Ostkustbanans  
aktiebolag.  
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogos *punkterna II) och III)*; och begärdes ordet därvid av

Herr Waldén, som yttrade: På skäl, som jag förut anført, anhåller jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan i dessa punkter liksom också avslag å de i ämnet väckta motionerna.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkter, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som de i ämnet väckta motionerna, biföll kammaren vad utskottet i nämnda punkter hemställt.

#### § 4.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtande, nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upptagande i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 samt tilläggsstaten för år 1922 av en inkomsttitel »Valuta- och importavgifter», m. m.; och

bevillningsutskottets betänkande, nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkande hemställt.

#### § 5.

Slutligen upptogs till behandling bankoutskottets memorial, nr 77, i anledning av väckt förslag om gratifikation åt förste revisorn E. Risling.

Ang.  
gratifikation  
åt förste  
revisorn  
E. Risling.

Ang.  
 gratifikation  
 åt förste  
 revisorn  
 E. Risling.  
 (Forts.)

I en till bankoutsrottet avlåten, den 29 nästlidna maj dagtecknad skrivelse hade kamrarnas herrar talmän föreslagit, att föreståndaren för riksdagens tryckeriavdelning förste revisorn E. Risling måtte för särskilt av honom på övertid utfört arbete med kontrollering av boktryckares räkningar tilldelas en gratifikation av 1,000 kronor.

Utskottet hemställde, att herrar talmäns förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Föreliggande ärende har varit föremål för överläggning inom talmanskonferensen, och på grund av den utredning, som då förebragtes, beslöt talmännen göra framställning till riksdagen om den gratifikation åt herr Risling, som omhandlas i detta memorial. Jag ber att få yrka bifall till denna talmännens framställning och ber tillika att få påpeka, att denna framställning har bifallits av första kammaren.

Häruti instämde herr *Waldén*.

Herr K l o o: Herr talman! Jag har icke deltagit i utskottets behandling av detta ärende, men jag skall i alla fall be att helt kort och gott få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den av kamrarnas herrar talmän i ämnet gjorda framställningen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

## § 6.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1922 den 1 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels riksdagens fullmäktige i riksbanken ej mindre för valperioden 1922—1925 efter herrar S. I. W. Philipson och S. Th. Palme, vilka voro i tur att avgå, än även för återstående delen av valperioden 1920—1923 efter herr statsrådet F. V. Thorsson, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

*fullmäktige:*

för valperioden 1922—1925:

herr Philipson, Sten Isak Walter, v. häradshövding, med 43 röster  
 » Palme, Sven Theodor, verkställande direktör . . » 43 »

för återstående delen av valperioden 1920—1923:

herr Kristensson, E., ledamot av riksdagens andra  
 kammare . . . . . med 41 röster



*suppleanter*

för tiden från valet till dess nytt val under år 1923 försiggått:

herr Olauson, Knut Arvid, bankokommissarie . . . . .	med 42 röster	
greve von Rosen, Gustaf Fredrik, bruksägare . . . . .	» 41	»
herr Rune, Axel Olof, ledamot av riksdagens första kammare . . . . .	» 40	»
<i>Ernst Trygger.</i>	<i>Adolf Jansson.</i>	<i>And. Pers.</i>

År 1922 den 1 juni sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 71 och 73 riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret efter herrar C. E. Kinander, G. Kobb och K. E. H. Hildebrand, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

<i>Ernst Trygger.</i>	<i>Adolf Janson.</i>	<i>And. Pers.</i>
herr Kinander, Carl Emil, vice häradshövding, full- mäktig i Jernkontoret . . . . .	med 43 röster	

*fullmäktige:*

herr Kobb Gustav, professor vid Tekniska högskolan, med 43	»
» Hildebrand, Karl Emil Hildebrand, fil. doktor . . . . .	» 43

*suppleanter*

för tiden från valet, till dess nytt val under år 1923 försiggått:

herr Strömberg, Otto Mauritz, ledamot av riksdagens första kammare . . . . .	med 42	»
» Ekman, Carl Gustaf, ledamot av riksdagens för- sta kammare . . . . .	» 41	»
» Bäckström, Helge Mattias, f. d. professor . . . . .	» 40	»
<i>Ernst Trygger.</i>	<i>And. Pers.</i>	
<i>Adolf Janson.</i>	<i>Värner Rydén.</i>	

Protokollen lades till handlingarna; och beslöts tillika att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till dels förordnanden för de valde, dels skrivelser till Konungen med anmälan om de försiggångna valen, dels ock de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet intagas.

## § 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag för avbetalning å statskulden;

nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till riksdags- och revisionskostnader;

nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående avsättning för år 1922 till statsverkets fond av rusdrycksmedel ävensom Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående samma fond;

nr 219, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder jämte en i ämnet väckt motion;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande av anslag till räntor å statsskulden;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1922—1923 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner; och

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag till universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.;

från första lagutskottet:

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.; och

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918, innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län; samt

från jordbruksutskottet:

nr 238, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-

tidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lanthushållningsseminariet vid Rimforså;

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förkortning av tiden för vissa arrenden;

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens lagerhus och fryshus;

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 27 maj 1921 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 177, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 244, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande visst tillägg till förordningen angående kontroll vid införsel till riket av köttvaror och djurfett m. m.; och

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor.

#### § 8.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets memorial, nr 59, angående beviljande för innevarande riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruksutskottet.

#### § 9.

Justerades protokollsutdrag.

#### § 10.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Olsson* i Kulenbergstorp under 4 dagar från och med den 3 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9 e. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---

## Fredagen den 2 juni.

Kl. 11 f. m.

### § 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 27 nästlidna maj förda protokollen.

### § 2.

*Gemensamma  
omröstningar.*

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti statsutskottets memorial nr 121 punkterna 1 och 2 föreslagna voteringspropositioner rörande två frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning nämligen

### Första omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 121, punkt 1.)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må dels för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor, dels ock medgiva, att för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till reparationer m. m., utöver vad som motsvarar inköpskostnaden för 25 reparationer, av behållningen å Norrbottens hästjägarskvadrons fond tagas i anspråk erforderligt belopp, röstar

**Ja;**

Den, det ej vill, röstar

**Nej;**

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren för täckande av under år 1921 uppkommen brist å ordinarie reservationsanslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor.

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 54 Ja och 99 Nej.

*Gemensamma  
omröstningar.*  
(Forts.)

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 73 Ja och 38 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 54 Ja och 99 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 127 Ja och 137 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

### Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 121, punkt 2.)

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att Kungl. Maj:ts proposition nr 207 angående anvisande av anslag för inköp av vissa båtar och prämar icke må av riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att

dels för inköp för marinens räkning av vissa båtar och prämar å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst 205,000 kronor;

dels ock för inköp för Vaxholms grenadjärregementes räkning av bogserbåten Gun å tilläggsstat för år 1922 under fjärde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag, högst, 45,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräknig, och befanns att omröstningen utfallit med 49 Ja och 107 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med . 56 Ja och 52 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens

röster eller . . . . . 49 Ja och 107 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 105 Ja och 159 Nej,

*Gemensamma omröstningar.* och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.  
(Forts.)

## § 3.

Föredrogos vart för sig

jordbruksutskottets memorial, nr 59, angående beviljande för innevarande riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruksutskottet; samt

statsutskottets

memorial, nr 122, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.; och utlåtande, nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag dels till avlöning åt en föredragande inom finansdepartementet i ärenden rörande sparbanksväsendet, dels ock till bestridande av kostnaderna för sparbanksinspektörens verksamhet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

## § 4.

*Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.*

Vidare upptogs till behandling bevillningsutskottets memorial, nr 57, med förslag om fortsatt tillämpning av förordningen rörande en särskild stämpelavgift vid köp m. m. av vissa lyxvaror.

Med återopande av den bevillningsutskottet i § 40 riksdagsordningen i sådant avseende medgivna befogenhet hemställde i detta memorial utskottet, att riksdagen måtte besluta, att förordningen den 11 juli 1919 (nr 401) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror, sådan densamma lydde enligt förordningen den 29 juni 1921 (nr 416), skulle äga fortsatt tillämpning till utgången av år 1923.

Vid memorialet var likväl fogad reservation av herrar *Röing, Antonsson, Boman, Lithander* och *Heyman*, vilka ansett, att utskottet i förevarande fall icke bort begagna sin motionsrätt.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Thorsson*:  
Herr talman! Det memorial, som nu föreligger till riksdagens avgörande, avser en fortsatt tillämpning av förordningen 416 år 1921. Jag är naturligtvis tacksam för varje tillskott, som beredes statsverket i dessa tider, men jag anhåller att få säga ett par ord om anledningen till att jag icke upptagit denna skattepost i den budget, som detta år förelagts riksdagen.

Det är nämligen så, att under år 1921 har denna inkomstkälla icke givit mer än i runt tal 93,000 kronor brutto, mot 210,000 kronor

brutto 1920. Från centralförrådet ha under innevarande år icke ut-sänts stämplor för mer än 9,700 kronor. Ehuru kontrollkostnaderna uppgått till omkring 11,000 kronor årligen, har det visat sig, att den kontrollmetod, som man hittills använt, icke är fullt effektiv. Därför föreslog jag en betydligt skärpt kontrollstämpelavgift i syfte att på den vägen få in ett motsvarande belopp mot det, som jag här avstod. Men naturligtvis har jag icke något som helst emot, att riksdagen beslutar att giva denna inkomst till statsverket. Jag har endast velat nämna, vad som varit anledningen till att jag i årets budget icke upptagit berörda förslag.

*Ang. en sär-skild stämpel-avgift för vissa lyxvaror.*  
(Forts.)

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Med hänvisning till reservationen ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr H a g e: Herr talman! Jag skulle blott vilja helt kort i detta sammanhang säga, att det skulle väl se egendomligt ut, om riksdagen först höjer tullen på kaffe och sedan tager bort skatten på juveler och pärlor. Jag tror för min del, att det skulle väcka synnerligen stor uppmärksamhet ute i landet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr B ä r g i Katrineholm: Herr talman! Jag vill gentemot herr Hage säga, att jag står också för utskottets förslag i detta fall, och det kan icke komma i fråga annat än att det är riktigt och rätt, att riksdagen följer utskottet, men jag tror icke, att det skulle hava väckt någon större uppmärksamhet ute i landet, om det förslag, som här föreligger, icke hade framkommit. Ty varje människa, som ser saken reellt, måste säga sig, att detta är i det närmaste en gest för utseendets skull och just ingenting annat.

Jag har, herr talman, endast att yrka bifall till utskottets memorial.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

## § 5.

Härefter föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 27, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 21 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och dels en i anledning därav väckt motion; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

## § 6.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

nr 250, i anledning av väckt motion angående lagbestämmelser, som i vissa fall medgiva sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka, eventuellt sedlighetsförbrytare;

nr 251, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående strängare påföljd vid vissa slag av våld mot kvinnor och barn;

nr 260, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och dels en i anledning därav väckt motion; och

nr 261, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

### § 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,40 f. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---



## Lördagen den 3 juni.

Kl. 10 f. m.

### § 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 29 nästlidna maj förda protokollen.

### § 2.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen nämligen:

från statsutskottet:

nr 2 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 4 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 8 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet;

nr 10 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 10 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beredande av medel för återbetalning av vissa till rörelsekapital för statens bränslekommission anvisade anslag;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av löneförhållandena för befattningshavare vid lots- och fyrstaten m. m.;

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm m. m.;

nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vissa kompanichefer vid Bohusläns regemente från dem ådömd ersättningsskyldighet;

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den framtida användningen av Jämtlands roteringskassa;

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 9 § 2 mom. i avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för fast anställt manskap vid armén och marinen m. m.;

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära befattningshavare;

nr 237, angående vissa anslag under fjärde huvudtiteln; och

nr 262, i anledning av vissa framställningar i Kungl. Maj:ts proposition angående lönefrågor vid armén och marinen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

från bevillningsutskottet:

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m.;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av två telefonkablar;

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.; och

nr 287, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder till skydd mot så kallad valutadumping;

från bankoutskottet:

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsförbättring för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sparbanker m. m.;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under år 1922 och första halvåret 1923 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad den avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående beskattning av socker m. m., i vad propositionen avser pensionsförhållanden m. m.;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa

bestämmelser rörande pension för t. f. rektor vid blindundervisningsanstalt;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 2 § i kungörelsen den 29 juni 1921 med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid lots- och fyrstaten i fråga om rätt till pension;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; och

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

från jordbruksutskottet:

nr 9 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 9 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet;

nr 277, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för tiden 1 januari—30 juni 1923 i vad angår jordbruksärenden;

nr 278, angående reglering av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1922 i vad rör jordbruksärenden;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av hushållningssällskapen; och

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket m. m.;

från sammansatta stats- och första lagutskottet, nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder med föranledande av ökningen i göromålen inom Södra Roslags domsaga; samt

från första lagutskottet, nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 11 § strafflagen.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 253, angående val av tre fullmäktige i riksbanken och av tre suppleanter för riksdagens samtliga fullmäktige i nämnda verk; och

nr 259, angående val av ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret ävensom av tre suppleanter för fullmäktige i samma verk;

- dels ock till riksdagens förordnanden:  
nr 254, för två fullmäktige i riksbanken;  
nr 255, för ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren E. Kristensson att vara fullmäktig i riksbanken;  
nr 256, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken;  
nr 257, för ordförande och två fullmäktige i riksgäldskontoret;  
och  
nr 258, för tre suppleanter för fullmäktige i riksgäldskontoret.

### § 3.

Härefter anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 78, angående höjning av tullen å kaffe m. m.;
- nr 79, angående kreditivsummorna;
- nr 80, angående ändrade bestämmelser rörande statsrevisionen m. m.;
- nr 81, angående utsträckt skyldighet för landsting att lämna fattigvårdssamhälle gottgörelse för vård av sinnessjuk eller sinnesslö;
- nr 82, angående förslag till lag om allmänna vägar på landet m. m.;
- nr 83, angående förslag till förordning om automobilskatt m. m.;
- nr 84, angående förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik;
- nr 85, angående vissa ändringar i lagen den 28 juni 1907 om bredden av hjulringar å arbetsådon på landet;
- nr 86, angående lag om ändrad lydelse av 35 och 77 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;
- nr 87, angående lag om tiden för företagande av rannsaking med häktad;
- nr 88, rörande förordning angående förbud under viss tid mot införsel till och försäljning inom riket av öl;
- nr 89, angående förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.;
- nr 90, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd;
- nr 91, angående lag om ändrad lydelse av 93 § i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag m. m.;
- nr 92, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 22 juni 1921 angående rusdryckers förverkande i vissa fall m. m.; och
- nr 93, angående val av en tryckfrihetskommittérad.

## § 4.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 58, angående beräkning av bevillningarna för första halvåret 1923; och

nr 59, angående beräkning av vissa bevillningar å tilläggsstaten för år 1922;

bankoutskottets memorial, nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse jämte en i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets memorial, nr 26, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet.

## § 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Eriksson* i Grängesberg under 2 dagar från och med den 3 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,15 f. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---

## Tisdagen den 6 juni.

Kl. 3 e. m.

### § 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna maj.

### § 2.

Föredrogs vart för sig, punktvis, bevillningsutskottets betänkanden:

nr 58, angående beräkning av bevillningarna för första halvåret 1923; och

nr 59, angående beräkning av vissa bevillningar å tilläggsstaten för år 1922.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

### § 3.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial, nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse jämte en i ämnet väckt motion.

### § 4.

Härefter föredrogs första lagutskottets memorial, nr 26, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos första lagutskottet; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

### § 5.

Till bordläggning anmäldes första särskilda utskottets memorial, nr 2, angående avlöning åt dess sekreterare m. fl.

## § 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,14 e. m.

In fidem  
Per Cronvall.

---

## Onsdagen den 7 juni.

Kl. 2 e. m.

## § 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 31 nästlidna maj förda protokollen.

## § 2.

Ordet lämnades nu till

Hans excellens herr statsministern **Branting**, som anförde: *Svar å interpellation.*  
Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har kammarens ledamot herr **K. Kilbom** till mig framställt följande spörsmål:

1) Anser regeringen, att dess hittillsvarande arbetslöshetspolitik och arbetslöshetskommissionens åtgärder, förslaget till beredskapslagtiftning, kaffetullen, krediten till de tack vare den lättsinniga spekulationen ruinerade bankerna m. fl. åtgärder stå i överensstämmelse med arbetarklassens intressen, socialdemokratins program och regeringens egen programförklaring?

2) Om så icke är fallet, är regeringen beredd att genom upplösning av riksdagen och förordnandet av nya val söka åstadkomma parlamentariskt underlag, möjliggörande en politik, som bättre motsvarar arbetarklassens intressen?

I anledning härav tillåter jag mig anföra följande.

Interpellanten har uppräknat en del ärenden, vari han från sina utgångspunkter finner, att regeringen icke följt sina egna programmatiskt angivna riktlinjer. Han har därvid blott fullföljt samma kritik, som från det parti, han tillhör, i dessa avseenden riktats mot regeringen, och han bör finna det ganska naturligt, att jag för min del måste bestämt tillbakavisa denna kritik som oberättigad. I den stora fråga, som under hela den gångna vintern överskuggat alla andra, frågan om åtgärder till hjälp för de arbetslösa, har regeringen nyss haft glädjen att se sina äskanden om de största anslag

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

för sådant ändamål, som i vårt land någonsin begärts, slutligt godkända av riksdagen och detta utan att de direktiv för hjälparbetet, efter vilka regeringen förut funnit sig kunna arbeta, blivit i något avseende ändrade i sådan riktning, att de arbetslösa därigenom kommit i ett sämre läge. En rättvis bedömare torde sålunda i stället böra konstatera, att regeringen lyckats till de arbetslösas gagn uppnå så mycket som under nuvarande maktläge samhällsklasserna emellan i vårt land över huvud varit möjligt.

Vad angår förslaget till beredskapslagstiftning hade det säkert, särskilt för vår järnindustri, varit till gagn, om icke en liten majoritet i första kammaren hade fällt detta förslag, som av den nuvarande regeringen alldeles visst skulle ha handhåfts med mycket stor försiktighet men som genom sin blotta tillvaro skulle ha kunnat utgöra ett värn mot vissa former av ödeläggande valutadumping.

Beträffande kaffetullen känner hela landet det ekonomiska tvångsläge, som gjorde tillgripandet av denna utväg till ett för tillfället ofrånkomligt steg. Den kredit på 50 miljoner kronor till stöd för vissa kreditanstalter, vilkas ställning kunde bli hotad, är av interpellanten alldeles oriktigt framställd, då han utmålar den som en handräckning åt storkapitalet, när den i själva verket avsåg att mot en panikkrasch trygga näringsverksamhetens orubbade fortgång. Att genom fortsatt diskussion nå fram till överensstämmelse på dessa punkter torde vara lönlöst.

Då interpellantens andra fråga utgår från en förutsättning, som jag således nödgats helt tillbakavisa, föranleder den från min sida intet särskilt svar.

Vidare yttrade:

Herr Kilbom: Jag ber att få framföra mitt tack till statsministern för det svar han lämnat. Det är ju tydligt, att han utgått ifrån, att min kritik varit oberättigad, och med denna utgångspunkt har ju icke heller svaret kunnat bli annorlunda.

Jag kan emellertid icke finna annat, än att detta svar är ett kringgående av frågan nr 1, nämligen huruvida regeringens politik står i överensstämmelse med det av regeringen vid dess tillträde angivna programmet. Tyngdpunkten har tydligen lagts på arbetslöshetsfrågan, och jag kan då icke underlåta att med ett par ord ingå på den.

Jag ber då att först få konstatera, att icke enbart i den borgerliga pressen utan också i den socialdemokratiska — vilket i detta sammanhang är det avgörande — har man vid de översikter, som hittills sett dagen rörande regeringens politik i arbetslöshetsfrågan, så klart och tydligt som helst konstaterat, att regeringen icke fått fram ett sådant resultat ur riksdagens beslut, som kan anses motsvara dess programförklaring, framför allt ej orden däri om »en smidigare tillämpning av gällande direktiv». Det kommunistiska partiet tillät sig ju i början av året att överklaga arbetslöshetskommissionens beslut angående utestängning av vissa i konflikt indragna arbetargrupper jämte indragning av arbetslöshetsunderstödet för



vissa andra, ungarlar och kvinnor. Svaret avlämnades den 8 maj, och regeringen meddelade därvid, att den icke funnit skäl att göra annan ändring i kommissionens beslut, än att på orter, där grovarbetarlönen icke understeg 4 kronor, nödhjulsarbetslönen skulle sättas till 2 kronor 90 öre jämte hälften av det belopp, varmed grovarbetarlönen översteg sistnämnda summa. Vad betyder det? Arbetslöshetskommissionen har med anledning härav beslutat, att grovarbetarnas löner på den öppna marknaden skulle vara lägre än i verkligheten var fallet. Regeringen ansåg själv, att arbetslöshetskommissionen vid revisionen av sina lönetariffer måste komma till insikt om, att den angivna lönen var alldeles för låg eller att så låga löner som 3 kronor à 3 kronor 50 öre voro obefintliga, men att där grovarbetarlönen på den öppna marknaden är 4 kronor skulle nödhjulsplönen ligga 17 procent under, och nödhjulsplönen blev sedan faktiskt enligt arbetslöshetskommissionens förslag 3 kronor 32 öre. Genom regeringens beslut, som utgjorde ett svar på det kommunistiska partiets överklagande, höjdes detta belopp till 3 kronor 45 öre, sålunda en ökning av 13 öre per dag. Ifall nu arbetarna — vilket emellertid vid många tillfällen icke visat sig vara fallet — kunna komma upp till den fastställda lönen, undrar jag, om man kan beteckna 13 öre, som varit resultatet av regeringens beslut, såsom »en något smidigare tillämpning av de gällande direktiven».

Det är faktiskt allt vad regeringen åtgjort för att tillmötesgå arbetarklassens krav. Dessa krav ha nämligen icke endast — som man från vissa håll sökt göra gällande — framförts från det parti, jag tillhör. Jag vill erinra därom, att landsorganisationens representantskap har gjort sig till tolk för ungefär liknande kritik, i det att detsamma karakteriserat de av arbetslöshetskommissionen fastställda lönerna såsom fullständigt otillräckliga och såsom varande ur alla synpunkter för arbetarklassen otillfredsställande. Jag tror, att detta är fullt riktigt. Men även om så skulle vara fallet, att det bara vore det kommunistiska partiet, som reagerade mot en dylik politik från arbetslöshetskommissionens sida — vilken sedan av riksdagen till 90 procent godkänts — så synes mig detta vara en heder och icke alls någon skam. Betecknande för, vilka följder denna politik från arbetslöshetskommissionen medfört, är vad som återgives i en notis i en tidning, däri det meddelas, att vid några större gårdar i Malmötrakten ha bjudits löner åt tillfälliga arbetare, som det varit omöjligt för dessa att existera på. En av dessa gårdar har rekviderat kvinnliga arbetare från arbetsförmedlingen i Malmö och betalar dessa en timlön av 30 öre. Vederbörande gård ligger  $\frac{3}{4}$  timmes gångväg från närmaste hållplats för spårvagn. Tar man i beräkning spårvagnsavgifterna och skoslitning, förstår man, att det är omöjligt för dessa kvinnor att få lönen att räcka till det allra nödvändigaste. Men därtill kommer, att kvinnorna ha barn att försörja. Barnen måste lämnas åt sig själva, enär det är omöjligt för mödrarna att hinna till barnkrubborna med dem. Vilja kvinnorna icke taga det anvisade arbetet, så stå de inför risken att mista sitt arbetslöshetsunderstöd.

*Svar å  
interpellation.  
(Forts.)*

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

Jag kan under sådana förhållanden icke finna annat, än att det är fullt riktigt, att man kritiserar de i arbetslöshetsfrågan »vunna resultaten». Landsorganisationen säger just om en politik, som leder till dylika konsekvenser, att »de nu fastställda nödhjälpslönerna äro oskäligt låga, rena svältlöner, som icke ens täcka kostnaderna för det torftigaste livsuppehälle för en familj», och att »det är orimligt att avstänga flera 10,000-tals arbetare, oaktat läget på arbetsmarknaden, även under denna tid av året, uppenbarligen är sådant, att endast ett mycket ringa antal av dessa kunna uppdriva något arbetes». På grund av vad sålunda anförts hyser representantskapet för landsorganisationen den uppfattningen, att arbetslöshetskommissionens ifrågavarande olyckliga beslut — angående avstängningen och lönerna — måste revideras.

Sedan detta landsorganisationens uttalande blivit gjort, har statsutskottet kommit med sitt uttalande, vilket ju av riksdagen godkänts, och utskottet har i detta bland annat förklarar sig icke ha något att erinra mot kommissionens av landsorganisationen kritiserade förfaringssätt med anledning av riksdagens direktiv i fråga om lönerna vid nödhjälpsarbeten samt beloppet för understöden. Och utskottet understryker, att »uppmärksamhet även framdeles, med beaktande av vissa anförda skälighetssynpunkter, måste ägnas åt nödhjälpslönernas anpassning efter de alltjämt pågående löneändringarna på den öppna arbetsmarknaden». Genom att riksdagen godkänt detta har den faktiskt sagt ifrån, att även om lönenedsettingen fortgår för framtiden, så skola, trots exempelvis dessa löner av 30 öre i timmen vid gårdarna vid Malmö och av något över 3 kronor om dagen till grovarbetarna, nödhjälpslönerna sänkas ännu mer. Jag tror, att statsministern skall förstå mig, då jag säger, att jag kan icke karakterisera ett dylikt riksdagsbeslut så, som att regeringen skulle ha fått »något så när vad den önskat».

På tal om sågverksarbetarna, de vilka senast blevo föremål för arbetslöshetskommissionens omsorger, fick arbetslöshetskommissionen i uppdrag att vid allmän arbetskonflikt giva närmare bestämmelser om, vilka arbetslösa som äro att hänföra till den yrkesgrupp i vilken konflikt råder i syfte att främja vad som kunde anses skäligt vid avstängning och annat — även där talas om en »efter de faktiska förhållandena på skilda orter sig anpassande tillämpning av ifrågavarande beslut». Hur detta »skäligt» skall tolkas, hur det på skilda orter skall tillämpas ifråga om lönerna, har jag angivit i citatet från statsutskottets betänkande.

Det är alltså, herr talman, resultatet i fråga om den smidigare tillämpningen av direktiven av 10,000-tals nödhjälpsarbetares protester, resultatet av fackorganisationernas och av landsorganisationens protester. Det är resultatet alltså av de stora förväntningar, måhända överdrivna, men i varje fall så förklarliga, som Sveriges arbetarklass och alltjämt hundratusenden arbetslösa ställt till den nu sittande regeringen.

I fråga om — det kan jag erinra om i detta sammanhang — understöd och nödhjälpsarbeten för de utestängda sågverksarbetarna

gick regeringen t. o. m. mot sin egen partivän i kommissionen, nämligen herr Hagman, vilken ju, som känt, reserverat sig till förmån för, att de arbetare, som under minst tre månader — jag antager, att han haft det danska exemplet i sikte — före en konflikts utbrott inom ett yrke icke varit anställda inom detsamma, icke skulle berövas av avstängningsbeslutet. Nu har hänt, som fallet var i Västervik till exempel, att en sågverksarbetare, som icke haft anställning inom yrket de sista två åren, likväl berövats sitt understöd. Jag kan ej finna annat, än att detta är fullständigt orimligt, och jag måste ännu en gång i detta sammanhang säga, att när dylikt existerar, kan man icke påstå, att regeringen fått vad den förutsatt. Nu skall emellertid arbetslöshetskommissionen enligt regeringens eget uttalande få tillfälle att ytterligare pröva i vad mån dylik avstängning kan vara »skälig» och efter de faktiska förhållandena anpassad. Jag måste säga, att regeringens politik i arbetslöshetsfrågan har varken motsvarat dess eget program eller den svenska arbetarklassens berättigade fordringar, jag tillägger, beroende på, att det är borgerlig majoritet i riksdagen, men också beroende på, att regeringen icke tagit i ordentligt med hårdhandskarna mot denna borgerliga majoritet.

Går jag sedan över till de andra frågor, som berörts, kan jag ej finna annat, än att åtgärderna och regeringens ståndpunkt både i fråga om valutadumpingen, i fråga om kaffetullen och i fråga om krediten till de storsvindlande bankerna icke heller är tillfredsställande. Jag kan icke tro, att ens regeringen själv tror på, att förslaget om åtgärder mot valutadumping skulle, på det stadium det kom, medfört någon nämnvärd lättnad för den svenska industrien. Här har meddelats, att det land, av vilket vår industri har lidit mest i dumpingavseende, nämligen Tyskland, redan befinner sig i ett läge i fråga om priset på sina exportprodukter, som står i närheten av världsmarknadens läge. Detsamma torde i det närmaste vara fallet med de andra valutasvaga länderna. Jag tror alltså, att detta förslag kom alldeles för sent, om det var meningen, att det skulle ha någon verkan nu för vår industri. Men i övrigt kan jag självfallet från mina utgångspunkter icke anse, att det var berättigat att komma med förslaget. Ty vad innebar det? Icke annat än indirekt beskattning, i största utsträckning drabbande de mindre bemedlades axlar. Och man borde ha rätt att vänta, även om det parlamentariska läget är vacklande och svagt, att en arbetarregering icke skulle framlägga ett dylikt förslag. Jag kan heller icke finna annat, än att gällande grundlag lägger hinder i vägen för beskattningsmaktens överflyttande från riksdagen till regeringen. Man hade dock måhända ehuru med stor tvekan kunnat bortse från den sidan av saken, om man haft någon garanti för, att denna regering skulle sitta för framtiden. Men antag, att vi fått en högerregering! Då hade man genom den föreslagna antidumpinglagen givit denna möjlighet till att på en bakväg komma med den ena indirekta beskattningen efter den andra, den ena tullförhöjningen efter den andra.

Komma vi sedan till kaffetullen, skall jag ej yttra mycket om

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

den. Det är tillräckligt att konstatera, att regeringens eget parti, som vid föregående riksdag bekämpade densamma, dock faktiskt nu är det, som bidragit — för att använda ett lindrigt omdöme — till densammas genomförande. Och det är icke tvivel om, att man kunnat undgå denna tull, då från finansministerns sida under debatten om kaffetullen förklarades efter att herr Hamilton varit inne på saken, att man nog skulle kunna ersätta den med direkt beskattning, högre progressiv inkomst- och förmögenhetsskatt. Då undrar jag, varför icke regeringen tänkt därpå redan tidigare.

Återstår krediten till bankerna. För tredje gången i riksdagens andra kammare tillåter jag mig fastslå, att allt tal om den företagna undersökningen, som skulle visa nödvändigheten av krediten med hänsyn till de mindre insättarna och aktieägarna, alltjämt är bara — tal. Var finnes denna undersökning? Vad är resultatet av densamma? Här har sagts från flera håll och också från regeringens sida, att en massa mindre insättare i sparbanker skulle ha drabbats av förlust, för den händelse icke staten gripit in. Och här har även förklarats, att de mindre aktieägarna i dessa nu av olyckan drabbade bankerna skulle ha råkat ut för detsamma. Men det finnes, som sagt, icke något som helst exempel på detta. Den utredning, som enligt både finansministerns och socialministerns uttalanden ägt rum, har man icke sett ett ord av på riksdagens bord. Om den finnes, varför i all rimlighets namn skall man ej få titta litet på den? Tills det sker, måste man ställa sig skeptisk till densamma. Men jag vågar påstå, att även om så är fallet, att en del insättare i sparbanker och en del mindre aktieägare skulle ha förlorat penningar, om icke staten anslagit 50 miljoner till storbankerna, hade det varit mera i stil med en *socialdemokratisk* regerings skyldigheter mot arbetarna att först se till, att de, som gå ute på gatorna och svälta och sakna en brödbit, hade fått möjlighet att skaffa sig det nödvändiga, innan man hjälpt dem, som skulle förlora penningar såsom insättare och aktieägare?

Herr talman! Jag har utöver detta intet att yttra i detta sammanhang.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet Lindqvist: Herr talman! Jag förvånades då jag nyss inträdde i kammaren över, att här åter pågick en debatt om arbetslöshetsanslagen och arbetslöshetspolitiken. Och då jag såg på talaren, fann jag, att det var herr Kilbom, som, såvitt jag minnes, icke var närvarande här i kammaren den kvällen, då vi hade den stora uppgörelsen om regeringspropositionen i detta ämne. Jag trodde, att med de överläggningar, vi då hade i båda kamrarna, skulle vi för innevarande år ha den saken överstökad i riksdagen. Men då jag sedan i fortsättningen hörde på herr Kilboms anförande, fann jag, att han nu hade berett sig tillfälle att åter taga upp frågan till en allmän granskning för att ånyo få hålla en vidräkning med den sittande regeringen och kosta på den en risbastu, som han ansåg lämpligt.

Han gick, som vi hörde i övrigt, igenom alla de stora ärenden,

som regeringen efter noggrann prövning burit fram, och mästrade ordentligt regeringen, som kunnat handla så oklokt och oförnuftigt, som den gjort. Jag skulle önska, att herr Kilbom, när han kommer hem i sin kammare, ville gå till en liten självrannsakan för att få prövat huruvida icke vi möjligen fått anledning att taga fasta på många goda uppslag, som herr Kilbom givit, för att vid tillfälle låta kritiken återgå. Jag undrar, om han icke då får den uppfattningen, att det kanske icke är så välbetänkt alltid att så där — utan något egentligt underlag — rulla upp allt, som man talat om eller framfört i pressen.

Beträffande hans erinran om arbetslöshetsunderstöden skall jag taga upp en fråga. Han talade om ett fall från Västervik — det har förut hört hemma i Kalix — där han förmenade, att en sågverksarbetare förvägrats understöd, ehuru han icke tillhört yrket under de två sista åren. Jag har aldrig hört, att denne arbetare haft sin vistelse i Västervik. Förut har han, som sagt, bott i Kalix. Jag kan få avliva den historien med den upplysningen, att regeringen föreskrivit den anordningen vid avstängning från understöd under allmänna konflikter, att ingen får avstängas, med mindre han anses tillhöra industrien, och att det skall ske en lokal prövning härutinnan; och när denna försiggår inom arbetslöshetskommittéerna på orterna, så är det givet, att de förstå att tränga in i saken och rättvist bedöma, om en person tillhör industrien eller icke. Det är länge sedan det avgick en kungaskrivelse med det beskedet till arbetslöshetskommissionen.

För övrigt kan jag icke finna annat, än att det är litet post festum, det får jag säga, att åter rulla upp alla dessa saker herr Kilbom nu talat om. Beträffande arbetslöshetsspörsmålet hava vi ju för några dagar sedan behandlat detta — jag trodde för sista gången i år, men jag är icke säker på, att det är den sista gången under riksdagen, förrän lördag eftermiddag, då vi varit på slottet och riksdagen officiellt upplösts; men då måste det ju bli slut på debatterna i den frågan här i kammaren, åtminstone för i år.

Herr Engberg: Herr talman! Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på en sak, som jag tycker till och med herr Kilbom skulle vara redo att erkänna. Det fanns i hans anförande en liten passus så lydande: »skall det vara resultatet av måhända överdrivna förväntningar». Det var ju ganska anmärkningsvärt, att herr Kilbom gav denna formulering. Jag tillåter mig nämligen påpeka, att herr Kilbom själv och hans kommittenter icke sparat möda och arbete, då det gällt att stegra dessa förväntningar över det rimliga gräns. Det är åtminstone min övertygelse, att alla, som vilja döma rättvist, måste säga, att resultatet av regeringens arbetslöshetspolitik, med hänsyn till att den förts mot en borgerlig majoritet, varit ur arbetarklassens synpunkt icke bara i hög grad tillfredsställande, utan jag tror det får sägas, att den lett till ett resultat, som i utomordentligt hög grad är ägnat att stärka föreställningen om, att denna politik förts med mycken skicklighet och mycken smidighet och givit

*Svar å  
interpellation.  
(Forts.)*

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

arbetarklassen mera, än vad man kanske på många håll varit benägen tro att det skulle kunna lyckas att ge. Jag tror, att det icke bara är rättvist, utan också fullt nödvändigt, att man ger detta erkännande.

Då herr Kilbom sträckte sin kritik vidare och exempelvis gick in på bankkrediten, så vill jag säga honom, att det är väl ändå en orimlig ståndpunkt, att man skulle låta *små insättare, tillhörande de mera fattiga befolkningslagren, som satt in en sparad slant, bli lidande för en katastrof, som de icke rå för*, och att man icke då skulle träda skyddande emellan. Jag vill erinra herr Kilbom därom, att man från Sveriges sida gått att lämna hjälp exempelvis åt Ryssland, trots det att det där borta i stor utsträckning gällt resultatet av en politik, förd av herr Kilboms meningsfränder. Men det har ändå ansetts riktigt, att de, som blivit offer för en hushållning, vilken de icke själva rå för, böra hjälpas.

För övrigt skall jag med avseende på herr Kilboms filippik mot regeringen, för att den framlade valutadumpingsförslaget, be att få säga, vad jag sade redan vid remissen av detta förslag, att även om man i likhet med mig tillhör dem, som i tull- och traktatkommittén reserverat mig mot förslaget, kan man dock anse det riktigt, att riksdagen sattes i tillfälle att taga del av detsamma, när det förelåg utarbetat. Ty herr Kilbom vet mycket väl, att man annars med fog kunnat mot regeringen göra gällande, att den icke velat göra det möjligt för riksdagen att taga ställning till ett förslag av så djupt ingripande betydelse som detta var. För min del är jag belåten, att förslaget föll, men jag anser icke, att det finnes någon som helst grund för att rikta en anklagelse mot regeringen, för att den ville ge riksdagen tillfälle att pröva förslaget i fråga.

Jag vill till sist, herr talman, säga, att redan när herr Kilbom framställde sin interpellation, så förstod jag, att anledningen därtill ingalunda var herr Kilboms omsorg om de problem, som han berörde, utan det var ett utslag av dessa många försök från hans och hans grupps sida att gentemot regeringen och dess parti *göra politik*. »Man tager det man haver», som det heter i Kajsa Vargs kokbok, och varför skulle icke herr Kilbom försöka att i riksdagens sista timme få fram något ben att gnaga på för hans parti under sommarmånaderna och i den valrörelse, som stundar. Detta är så genomskinligt, att jag icke ens behövt fästa uppmärksamheten på det. Jag tror emellertid, att landet i likhet med kammaren är på det klara med, vad det i grund och botten är för nitälskan, som ligger bakom herr Kilboms uppträdande.

Herr Kilbom: Det är närmast med anledning av socialministerns yttrande, som jag måste uttala min förvåning. Socialministern vet mycket väl, att det icke är min skuld, att denna debatt kommer nu. Jag ångrar, det vill jag öppet tillstå, att jag icke begärde ordet den natt arbetslöshetsfrågan var före, men jag hade tvenne skäl härför: först och främst det, att jag den dagen haft ordet flera gånger förut, och vidare det, att det nästan var förenat med livsfara att begära ordet, tack vara kammarens tillstånd den

sena timmen. Men jag försäkrar socialministern att en sådan uraktlåtenhet icke skall upprepas, icke från min sida åtminstone.

*Svar å  
interpellation.  
(Forts.)*

Det har icke varit min mening att kosta på regeringen någon risbastu. Regeringens egna handlingar -- vilket t. o. m. jag kan beklaga -- äro risbastu nog. På samma gång förstår jag emellertid till fullo, varför dessa handlingar äro av sådan innebörd som fallet är. Knappast hör det hit hur jag skulle handlat om jag varit i regeringens ställe; det ligger väl för övrigt ännu i vida fältet om jag och mina partivänner komma i den ställningen.

Då här talats om sågverksarbetaren i Västervik, i ordalag som ville man bestrida att förfaringssättet ägt rum, så ber jag att med utgångspunkt därifrån få taga upp socialministerns förklaring av riksdagens beslut, nämligen att »ingen får avskiljas från understöd, med mindre han tillhör den industri, i vilken konflikt råder». Vad ligger i detta beslut? Ligger däri icke ett erkännande av den politik från arbetslöshetskommissionens sida, som de arbetslösa och fackföreningarna kritiserat, nämligen att man framtager de inom industrien varande, ehuru icke deltagande i konflikt det understöd de åtnjuta? Alldeles visst. Jag måste följaktligen vidhålla, att genom detta beslut slagits fast det riktiga i att arbetare i ena ändan av landet kunna mista sitt understöd för den händelse det råder konflikt i deras industri, den i vilken de arbetat senast, i andra ändan av landet. Vi ha nu också socialministerns ord på att det förhåller sig så.

Så vill jag säga min vän Engberg i denna riksdagens tolfte timme, att han misstär sig, om han vill göra gällande, att det parti, som jag har nöjet och äran representera, skulle hava bidragit till att skapa överdrivna förväntningar om den sittande regeringens arbetsresultat. Om jag icke misstär mig, har herr Engberg flera gånger framfört en annan uppfattning om kommunisternas agitation, såsom gående ut på att man icke kan vänta mycket av en socialdemokratisk regering i ett kapitalistiskt samhälle.

Vad vidare angår talet, att det skulle vara så orimligt att begära, att de arbetslösa, som svälta, först skola ha en bit bröd, innan de, som insatt pengar i bank i form av aktier eller på konto, förlora dessa pengar, så kan jag icke dela herr Engbergs uppfattning därvidlag. Både mänskligt och medborgerligt sett förefaller mig tvärtom herr Engbergs ståndpunkt vara orimlig, nämligen att man först skall se till, att de som ha pengar icke göra förluster, och i andra hand se till, att de som svälta skola få en bit bröd. Jag tror icke herr Engberg kan mena detta, och jag vill upprepa än en gång, att inga undersökningar blivit gjorda, som visa, att det är så många småkapitalister, som förlorat, om bankerna icke fått 50 milj. Eller var är det visat? Icke med en bokstav i riksdagstrycket finnes något exempel eller någon utredning, som skulle bestyrka, att insättare i sparbanker och mindre insättare i bankerna i övrigt förlorat någonting. Om dylik utredning finns frågar jag ånyo, varför har den icke kommit på bordet?

Så vill jag till den kraft och verkan det hava kan protestera mot påståendet, att orsaken till min interpellation icke skulle vara

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

omsorgen om de frågor jag riktat till regeringen utan något helt annat. Jag och mina partivänner ha redan på ett tidigt stadium av valrörelsen förra hösten givit till känna, att här måste vi ha en arbetarregering, emedan det är det naturliga och mest konsekventa, och därför har också det kommunistiska representantskapet senare vänt sig mot det krav, som innebar, att regeringen skulle avgå. Detta visar väl raka motsatsen till vad herr Engberg ville göra gällande.

Och då man vill låta påskina, att min kritik vilar på lösan sand, så är det icke berättigat. Tidningen Socialdemokraten, som väl icke kan beskyllas för ovederhäftighet mot regeringen, skriver i en artikel angående regeringens politik, sedan den lämnat en förklaring över läget: »allt detta utan att socialdemokratien vid regeringsmakten kan åstadkomma någon mera kännbar och påtaglig förbättring i läget». Vad har jag sagt annat? Jo, att regeringen satt in för litet kraft på tillvaratagandet av arbetarnas intressen. Och vidare skriver tidningen Skånska Socialdemokraten, som visst också tillhör regeringens eget parti, följande: »I riksdagen har regering tagit emot den ena förödmjukelsen efter den andra och gått enligt vår mening väl långt i eftergivenhet för de anspråksfulla liberalerna, vilka fått efter eget tycke diktera besluten, fullkomligt fria från det parlamentariska ansvarets press.» Och så säger man vidare: »en regeringskapitulation i arbetslöshetsfrågan skulle draga ett dödande löje över hela vårt parti». Jag vill ännu en gång fästa uppmärksamheten på, att enligt socialministerns egen förklaring innebär regeringens ståndpunkt en kapitulation, i det härefter arbetslöshetskommissionen kan tvinga arbetare att göra strejkbrytjänst med hot om och vid risk att mista understödet, för den händelse de tillhöra industri där konflikt pågår. Skånska Socialdemokraten tillägger: »En kapitulation vore ju för övrigt detsamma som att regeringen desavouerade sig själv av den 10 mars. Den eventualiteten är sålunda fullständigt utesluten. Regeringen kan icke begå politiskt självmord.»

Det är alltså fullt giltiga skäl som gjort, att jag framställt denna interpellation, och jag tror, att man i arbetarkretsarna och att också regeringen själv, att döma av regeringens eget organs uttalanden, skall vara på det klara med, att det nog kunnat vara litet mera segtrar och litet mindre nederlag.

Hans excellens herr statsministern Branting: Jag måste gent emot herr Kilbom konstatera, att val regeringen fäst det allra största avseende vid i hela arbetslöshetsfrågans behandling och i fråga om de tvister, vartill den givit anledning, var, att regeringen på inga villkor ville underkasta sig att driva arbetarna ut till strejkbryteri. Detta var kärnpunkten, den förnämsta och viktigaste punkten i regeringens förklaring den 10 mars. Den punkten står fortfarande orubbad, fastän herr Kilbom nu söker att på en omväg vrida det därhän, att det ändå kunde bliva ett slags indirekt strejkbryteri, nu framkallat därigenom, att arbetslöshetsunderstödet kan indragas vid allmänna konflikter. Det är dock en helt annan sak, och därom har man icke förut på allvar hört talas. Men detta före den 10 mars



existerande förhållande, att man skulle ha rättighet att genom statens organ hänvisa arbetare till att taga regelmässigt blockerat arbete och sålunda driva dem till strejkbryteri vid risk av arbetslöshetsunderstöddets indragande, är slut. Detta är ensamt ett så stort framsteg att vid sidan därav försvinner bra mycket av anmärkningarna, från det partis sida, som herr Kilbom tillhör, att man icke kommit längre än man gjort.

Jag förstår mycket väl, att det är en lätt och bekväm position, vari man ställer sig, när man säger: Ni hade bort bedriva saken med mera energi, så hade Ni kommit längre. Jag kan intyga, att vad som i detta fall utträttats särskilt av socialministern, som i främsta rummet haft att sköta dessa förhandlingar och som haft ansvaret för hela arbetslöshetsfrågans läge, innebär så mycket av personlig insats och försök att ställa allt så gott som omständigheterna någonsin medgivit, att de, som känna till detta och som ha anledning att känna till det genom att de såsom riksdagsmän kunnat följa dessa förhållanden, måste vara honom tacksamma, ifall de verkligen stå på arbetarklassens sida.

Beträffande de övriga frågorna vill jag framhålla gent emot herr Kilbom, då han återkom till frågan om understödet för att rädda de små insättarna i vissa banker från en krasch, att man bör icke göra den sammanställning, som herr Kilbom gjorde, när han sade, att det var bättre att lämna penningar till de arbetslösa än att på detta sätt understödja småkapitalisterna. Den operation, som här företogs för att rädda en del mindre banker och sparbanker från en panikkrasch, var en ren kreditoperation. Det andra skulle gällt kontanta pennningar. Det är en betydande skillnad i detta, och den jämförelse, som herr Kilbom gjorde, är därför vilseledande.

Om det som herr Kilbom i övrigt anförde beträffande de andra frågorna gäller fullständigt samma sak. Jag har för min del den uppfattningen, att om denna beredskapslagstiftning blivit bifallen, skulle den genom sin blotta tillvaro — och däri har jag stödet av åtskilliga sakkunnigas mening — varit till ett visst gagn, även om den t. o. m. aldrig trätt i tillämpning. Det är åtminstone den uppfattning, som ledande och klart dömande män inom järnindustrien haft om den saken, och även om meningarna varit delade inom alla partier, har det dock — som herr Engberg framhöll — varit regeringens skyldighet att, så snart utredningen verkstälts inom tull- och traktatkommittén, framlägga resultatet för riksdagen, så att den kunde taga ställning till frågan och taga ansvaret, om den ville giva denna beredskapsrätt eller icke. Nu utföll saken så, att riksdagen icke gav den. Detta hindrade icke, att angreppen fortsattes från vissa håll och särskilt från högern, för att intet gjordes och att regeringen icke förstode att göra det, som var till gagn för det svenska näringslivet! Herr Kilbom såg saken från sin utgångspunkt på annat sätt. Men regeringen kan väl i alla händelser icke drabbas av något klander för att den fört denna fråga fram till riksdagen. Och när regeringen har den uppfattningen, att det skulle varit lyckligt, om denna sak kun-

*Svar å  
interpellation.  
(Forts.)*

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

nat föras fram längre, än som nu skedde, så har den företrätt en åsikt, som delas av bra mycken sakkunskap i dessa — det vill jag gärna medgiva — mycket invecklade och svåra frågor.

Huvudsaken är i alla fall, att för kommande valkampanj — som hela denna debatt ju ändå avser — skall det *icke* kunna sägas med sanning från kommunistisk sida, att regeringen genom sitt uppträdande på något sätt gått ifrån sina utfästelser och förbindelser eller att den står komprometterad inför Sveriges arbetare. Den har under en svår situation — den svåraste som vi genomlevat på långliga tider, särskilt för arbetarklassen — sökt göra det bästa möjliga. Den har lyckats genomföra något, den har icke lyckats komma så långt, som de högst spända förhoppningarna möjligen kunnat vänta. Men den har dock kommit dithän, att arbetslösheten kunnat så mycket bekämpas, som skett under denna vinter, och att man fortfarande har medel anslagna för den fortsatta kampen mot denna olycka. Och det skulle sannerligen icke skett, om icke vid styret suttit en arbetar-regering med verkligt och levande intresse för arbetarklassens närmaste uppgifter.

Herr Kilbom: Herr talman! Endast en replik! Jag måste verkligen reagera mot talet, att det omnämnda anslaget till bankerna skulle vara att betrakta som en kreditoperation. Är det en kreditoperation så måste jag säga, att det är en enastående sådan. Ty det är att märka — vilket förut framhållits i riksdagens protokoll — att dessa 50 miljoner icke äro lånade mot borgensförbindelse, de äro icke lämnade mot förpliktelse att under alla omständigheter betala ens en viss fastställd ränta. Ty det hette i regeringens proposition, att räntan skulle betalas för den händelse något bleve över, sedan administrationskostnaderna för stödbolaget voro täckta. Annars är det fastslaget, för vilken som helst, som får kredit i en bank, att han skall betala 6 eller 7 procents ränta. För övrigt är det här icke fråga om »småbanker». Sydsvenska kreditaktiebolaget kan man svårligen kalla en liten bank, då dess ledning haft möjlighet svindla bort 72 miljoner kronor. Hade det gått på sätt, som svensk lag avser, så hade de herrar, som svindlat bort dessa pengar förts till Långholmen och icke fått hjälp av staten, allraminst av en socialdemokratisk regering.

För övrigt skall jag ytterligare taga upp endast en enda punkt i statsministerns replik, nämligen påståendet, att det icke skulle förhålla sig så, att vissa arbetare genom hot om indragning av arbetslöshetsunderstödet kunde tvingas ut i strejkbryteri. Utskottet betonar statens neutralitet gentemot stridande parter på arbetsmarknaden och förklarar, att denna neutralitet icke skulle tillåta, att vid arbetskonflikt *understöd utginge till arbetare, vilka till följd av sin intressegemenskap med de i konflikten deltagande kunna anses solidariska med dem. Solidariteten med de stridande arbetarna föranleder understödets indragande.* Jag kan icke finna annat, än att det alltså är precis på samma sätt som förut och att arbetslöshetskommissionen fått rätt eller att *regeringen på denna punkt blivit desa-*

*vouerad.* Jag beklagar att så är, men faktiskt har regeringen blivit desavouerad.

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

För övrigt vill jag protestera mot beskyllningen, att det kommunistiska partiet skulle på ett ohemult sätt velat utnyttja regeringens svåra ställning i valkampanjen. Ännu en gång vill jag säga, att under valrörelsen föregående höst kämpade vi för en arbetar-regering och tillsammans med de övriga arbetarpartierna röstade vi under samma partibeteckning, bevisande vår vilja till enighet. Och vi hålla alltså på, att av två onda ting bör man välja det minst onda. Det är bättre att ha en socialdemokratisk regering, om den försöker att i en kraftig politik tillvarataga arbetarnas intressen, än att ha en borgerlig regering. Jag tror f. ö. att komma vi i det läget, att det beror på våra röster, om regeringen skall sitta kvar eller nödgas gå, komma vi att inta en ståndpunkt som nog kan både förstås och försvaras med hänsyn till arbetarnas intressen.

Herr Engberg: Herr talman! Det finnes en punkt i herr Kilboms anförande, som icke bör stå obesvarad. Jag syftar på, när han i enlighet med sitt tidningsorgan här i Stockholm framställde insinuationen, att den kredit, som beviljades som hjälp åt dessa banker, skulle vara en hjälp till dem, som han kallade svindlande herrar i Sydsvenska kreditaktiebolaget. Herr Kilbom vet, att detta är *osanning*, han vet, att krediten står som en garanti till förfogande för att skydda småfolket, som hade sina medel insatta i de av den stora kraschen ävenledes hotade små sparbankerna, men icke för att skydda de »spekulanter», som varit engagerade. Herr Kilbom känner till sammanhanget, och jag tillåter mig att påminna honom, att när frågan var före i kammaren, finansministern punkt för punkt smulade sönder vad herr Kilbom hade att säga, så att han blev svarslös. Men ändå tycker han, att det går an att efteråt upprepa dessa saker, som förut blivit vederlagda.

Till sist säger herr Kilbom, att hans meningsfränder äro angelägna om att det sitter en stark arbetarregering. Då är det en underlig mission, som herrarna fylla, när ni göra allt vad ni kunna för att inom arbetarklassen misstänkliggöra denna regerings syften, misstänkliggöra den med hänsyn till det arbete, som den i arbetarklassens intresse utför. Mena herrarna, att ni på detta sätt stärka arbetarklassens utsikter att under dessa hårda tider få sina intressen i någon mån tillgodosedda, då får jag säga att jag icke kan taga på tungan den signatur, som här vore den rätta.

Herr Kilbom: Herr talman! Bara en replik! Herr Engberg förstår precis lika väl som jag, att när staten lämnar 50 miljoner kronor till rekonstruktion av en bank, som kommit på obestånd genom sina direktionsmedlemmar och vissa andra dem närstående spekulanter, så är detta en hjälp, som klart och tydligt kommer vederbörande direktionsmedlemmar till godo, även om man aldrig så mycket talar om att hjälpen avser de mindre aktieägarna och insättarna.

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

Vad angår talet, att finansministern skulle ha smulat sönder mitt anförande i fråga om »bankkrediten», ber jag att få vidhålla att ingen som helst utredning förekommit, som visar att anslaget var nödvändigt med hänsyn till de mindre insättarna. Man har intet som helst på bordet om den saken. Jag tror för övrigt, att jag kan lämna talet om misstänkliggörandet av regeringen åt sitt värde. Jag tror, att en kritik, byggd på fakta — och tills annat visats anser jag den vara detta — är mer till nytta för regeringen än servilt kryperi och godkännande av varje åtgärd, som den vidtager, alldeles oavsett hur den verkar för arbetarna.

### § 3.

Svar å  
interpellation.

Hans excellens herr statsministern Branting, som härefter ånyo erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr H. Molander till mig framställt följande spörsmål:

1) Anser sig regeringen kunna erhålla garanti för, att eventuellt anslagna medel för vissa länders ekonomiska återuppbyggande ej bli, vad Ungern beträffar, direkt eller indirekt använda för främjande av vissa partipolitiska syften?

2) Finner regeringen det nuvarande rättstillståndet i Ungern tillfredsställande? Om icke, kan regeringen på något sätt ingripa för att främja införandet av en annan ordning i detta avseende i Ungern?

I anledning härav tillåter jag mig anföra följande:

Vad den första av de båda frågorna beträffar, vill jag erinra, hurusom de medel, som svenska riksdagen enligt nyligen fattat beslut för sin del ställt till förfogande för Europas ekonomiska återuppbyggande, skola handhas av en internationell organisation, där även Sverige är företrätt, och endast avse vidtagandet av sådana finansiella åtgärder, vilka ur allmän internationell synpunkt kunna anses lämpliga och önskvärda. Det vore alltså stridande mot de ändamål detta anslag avser att främja, om detsamma komme till användning för tjänandet av vissa av interpellanten befarade partipolitiska syften, och med hänsyn till karaktären av den organisation, som skall handhava medlen, synes ett sådant missbruk fullständigt uteslutet.

Att, på sätt interpellanten antytt, låta anslaget bliva ett medel för utövandet av påtryckning mot de ungerska myndigheterna i och för åstadkommande av rättelse beträffande vissa inom Ungern rådande missförhållanden, synes mig likaledes icke alls stå i överensstämmelse med de strävanden att främja ett enigt samarbete för återuppbyggandet, som varit utgångspunkten för ifrågavarande kreditorganisationsplan. Jag vill visserligen icke förneka att inom Ungern ända in på senaste tid kunnat förekomma våldsdåd, för vilka ingen kan undgå att känna indignation mot gärningsmännen och medlidande med offren. Men visst är att i samma mån som den ungerska staten växer i inre styrka, alltefter som folket vinner ökade möjlig-

heter att utöva tillbörlig kontroll över styrelse och förvaltning, synes man kunna räkna med en avgjord förändring till det bättre.

Att från svensk sida på officiell väg igångsätta en aktion, direkt inriktad på att åstadkomma ett bättre rättstillstånd i Ungern, skulle påtagligen innebära ett försök till ingripande i detta lands inre förhållanden, som med hänsyn till internationell sedvänja och till grundsatsen om folkens självbestämmanderätt måste vara uteslutet. Däremot synes det, enligt mitt förmenande, lika önskvärt som lämpligt att vårt land i möjlig mån medverkar till sådana åtgärder, som avse underlättandet av det internationella samarbetet på olika områden och befrämjandet av den mångenstädes störda eller brutna samfärdseln landen emellan. Detta synes mig också vara ett av de verksammaste sätt, på vilket Sverige kan bidra, då det gäller att till mera ordnade förhållanden återföra särskilt de delar av Europa, som för närvarande lida under av världskrig och isolering framkallade osäkerhetstillstånd till men för de enskilda medborgarnas elementära frihet och rätt.

*Svar å  
interpellation.  
(Forts.)*

#### Härpå anförde

Herr Kilbom: Herr talman! Då interpellanten är hemrest, skall jag be att å hans vägnar få tacka för det svar, som givits, och framför allt uttrycka min tillfredsställelse med ett par punkter i det samma, vilka jag skulle vilja understryka.

Förhållandena i Ungern äro sådana, att de äro väl värda ett påtalande. I tidningen »Socialdemokraten» fann man för några dagar sedan, i slutet av maj, den 29 för övrigt, en korrespondens angående tillståndet därstädes, som, även om den inte blottar hela sanningen, dock tillräckligt belyser de otillfredsställande förhållandena — för att använda ett lindrigt uttryck. Som bekant ha en del internationella organisationer — bl. a., har det sagts mig, den amerikanska rödakorsorganisationen — avbrutit sin verksamhet i Ungern, därför att de medel, som samlats in för densamma, av de makthavande använts i partipolitiska syften. Jag anser, att dessa förhållanden äro av natur att kraftigt böra påtalas, och jag tror, att man inte kan göra det bättre än genom att framföra saken här i andra kammaren.

Det är känt, hurusom den ungerska regeringen har brutit överenskommelser med Ryssland om utväxling av vissa ungerska kommunister och även socialdemokrater mot ungerska officerare i Ryssland. En del av dessa ha försvunnit i fångelserna, och senast i dag eller under gårdagen publicerades i tidningarna ett telegram om, att en socialdemokrat, som skulle ha blivit föremål för utväxling, trots överenskommelsen dömts till döden och avrättats. Och hur man gått tillväga vid valen nu senast, därom bär den korrespondens i »Socialdemokraten», som jag talade om, nogsamtt vittnesbörd. Det meddelas nämligen i ett telegram från Berlinpressen, att valen pågingo under de mest sorgliga förhållanden. Regeringen utfärdade på administrativ väg en rad bestämmelser, som beskuro oppositionens

Svar å  
interpellation.  
(Forts.)

rörelsefrihet. »Det var rena klassvalrätten, som knäsatte. Röst-rätten blev beroende av bildningsgraden, i detta land där på grund av den gamla regimen för syndelser analfabetismen ännu är så fruktansvärt utbredd. Kvinnornas rösträtt inskränktes så starkt, att i realiteten endast de 'fina' damerna få deltaga i valet. Bofasthet under en viss tid kräves, politiska 'förbrytare' förlora rösträtten o. s. v. Det allra värsta är emellertid att i alla landsbygdsdistrikt *rösterna skola avlämnas öppet*. Därmed är dörren ställd på vid gavel för det mest terroristiska valtryck.» På vad sätt detta tryck sedan utövades, redogör nämnda korrespondens ingående för.

Allt detta, herr talman, är, tror jag, av natur att böra på det sätt härvidlag skett föranleda en protest, och jag anser, som sagt, att det kan vara på sin plats, att den framföres här i riksdagen.

#### § 4.

Föredrogs första särskilda utskottets memorial, nr 2, angående avlöning åt dess sekreterare m. fl.; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

#### § 5.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 2 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 4 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 5 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet; och

nr 5 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet;

nr 6 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 7 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 7 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för Sveriges deltagande i det internationella arbetet för Europas ekonomiska återuppbyggnad;

nr 290, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppdragande i riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 samt tilläggsstaten för år 1922 av en inkomsttitel »Valuta- och importavgifter», m. m.;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående låneunderstöd åt ostkustbanans aktiebolag;

från bevillningsutskottet:

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelser angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas; och

nr 298, angående fortsatt tillämpning av förordningen rörande en särskild stämpelavgift vid köp m. m. av vissa lyxvaror;

från bankoutskottet, nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse; samt

från första särskilda utskottet, nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutet preliminärt avtal ävensom i ämnet väckta motioner.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag dels till riksdagens förordnande, nr 248, för ledamoten av riksdagens första kammare, advokaten J. E. Löfgren att vara kommitterad för tryckfrihetens vård;

dels ock till riksdagens skrivelse, nr 252, till Konungen angående lägenhetsinnehavares å allmänningar rättsliga ställning.

## § 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial:

nr 124 A, angående statsregleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923; och

nr 124 B, angående regleringen av tilläggsstaten till riksstaten för år 1922.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,8 e. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---

**Torsdagen den 8 juni.**

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 1 innevarande juni förda protokollen.

§ 2.

Till avgörande förelåg först statsutskottets memorial, nr 124 A, angående statsregleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att statsutskottets förevarande båda memorial nr 124 A och 124 B måtte föredragas punktvis genom uppläsande av kantrubrikerna.

Denna hemställan bifölls.

*Punkterna 1 och 2.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 4—13.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkterna 14 och 15.*

Lades till handlingarna.



*Punkterna 16 och 17.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 124 B, angående reglering av tilläggsstaten till riksstaten för år 1922.

*Punkterna 1—7.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkterna 8 och 9.*

Lades till handlingarna.

*Punkten 10.*

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från sammansatta stats- och bankoutskottet, nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av postsparbanken och införande av postgirorörelse m. m.; samt

från bankoutskottet:

nr 11 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

§ 5.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 94, angående ratificering av vissa ändringar i akten för Nationernas förbund;

nr 95, angående förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt § 68 riksdagsordningen;

nr 96, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 97, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

nr 98, rörande utredning angående lagbestämmelser, som i vissa

fall medgiva sterilisering av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka, eventuellt sedlighetsförbrytare;

nr 99, angående strängare påföljd vid vissa slag av våld mot kvinnor och barn;

nr 100, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § första stycket i lagen den 26 mars 1920 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m.;

nr 101, angående val av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret ävensom suppleanter för dessa;

nr 102, angående förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.;

nr 103, angående förslag till förordning med särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsskatt m. m.;

nr 104, angående förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 17 juni 1921 med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.;

nr 105, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 31 maj 1918, innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län;

nr 106, angående åtgärder med föranledande av ökningen i göromålen inom Södra Roslags domsaga;

nr 107, angående lag om ändrad lydelse av 2 kap. 11 § strafflagen m. m.;

nr 108, angående lag om fortsatt tillämpning av lagen den 27 maj 1921 om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

nr 111, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

nr 112, rörande förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

nr 113, rörande ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften m. m.;

nr 114, angående vissa inrikes postavgifter;

nr 115, angående förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911;

nr 116, angående tullfri införsel av två telefonkablar;

nr 117, rörande förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

nr 118, angående förslag till förordning angående åtgärder till skydd mot så kallad valutadumping;

nr 119, rörande kungörelse angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3, § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor m. m.;

nr 120, angående fortsatt tillämpning av förordningen rörande en särskild stämpelavgift vid köp m. m. av vissa lyxvaror;

nr 123, angående åtskilliga på grund av § 89 regeringsformen väckta frågor;  
nr 124, angående förslag till lag om sparbanker;  
nr 125, angående lag om rätt för sparbank att bilda säkerhetsfond; och  
nr 126, angående förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

## § 6.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,15 e. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---

## Fredagen den 9 juni.

Kl. 1 e. m.

## § 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande juni.

## § 2.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 293 A, angående statsregleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923;

nr 293 B, angående regleringen av tilläggsstaten till riksstaten för år 1922; och

nr 294, med överlämnande av riksstat för tiden 1 januari—30 juni 1923 och tilläggsstat till riksstaten för år 1922;

från bevillningsutskottet:

nr 299, angående beräkning av bevillningarna för första halvåret 1923; och

nr 300, angående beräkning av vissa bevillningar å tilläggsstaten för år 1922; samt

från bankoutskottet:

nr 301, i anledning av vissa framställningar angående understöd eller ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 302, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; och

nr 303, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

### § 3.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial, nr 78, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,5 e. m.

In fidem  
*Per Cronvall.*

---

## Lördagen den 10 juni.

Kl. 10,30 f. m.

### § 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande juni.

### § 2.

Ordet lämnades härefter till

Herr Sjöblom, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå följande. Jag hemställer, att kammaren måtte besluta uppdraga åt de ledamöter av kammaren, som representera Stockholms stad, att jämte de övriga av kammarens ledamöter, som kunna vara i huvudstaden närvarande, verkställa justering av de kammarens protokoll, som vid riksdagens slut befinnas vara ojusterade.

Denna hemställan bifölls.

### § 3.

Föredrogs bankoutskottets memorial, nr 78, med förslag till nytt reglemente för riksgäldskontoret; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

## § 4.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser med reglemente för riksgäldskontoret:

- nr 295, till fullmäktige i riksgäldskontoret; och
- nr 296, till Konungen.

## § 5.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

- nr 109, angående statsregleringen;
- nr 110, angående dispositionen av besparingarna å huvudtitlarna;
- nr 121, angående beräkning av bevillningarna för första halvåret 1923;
- nr 122, angående beräkning av vissa bevillningar å tilläggsstaten för år 1922;
- nr 127, angående omorganisation av postsparbanken och införande av postgirorörelse;
- nr 128, angående ifrågasatt godkännande av ett mellan Sverige och Ryssland avslutat preliminärt avtal;
- nr 129, angående utbetalning av de riksdags- och revisionskostnader, som utgå enligt riksstaten och riksgäldskontorets reglemente;
- nr 130, angående bestridande av på riksdagens beslut grundade riksdagskostnader samt sådana av riksdag föranledda utgifter, som av Kungl. Maj:t förskottsvis anvisats till utbetalning å statskontoret;
- nr 131, angående sättet för betalning å statsskulden m. m.;
- nr 132, angående av riksdagen beslutade anslag, som utgå av lånemedel;
- nr 133, angående sättet för gäldandet av å riksgäldskontoret anvisade utgifter av lånemedel;
- nr 134, angående bidrag till Svenska Röda korsets hjälpverksamhet i utlandet, särskilt i de av hungersnöd drabbade distrikten av Ryssland;
- nr 135, angående beredande av en garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter;
- nr 136, angående anslag till anordnande för kommunikationsverkens räkning av arbeten för bekämpande av arbetslösheten;
- nr 137, angående beredande av medel för Sveriges deltagande i det internationella arbetet för Europas ekonomiska återuppbyggande;
- nr 138, angående anslag för bekämpande av arbetslösheten;
- nr 139, angående låneunderstöd åt Ostkustbanans aktiebolag;
- nr 140, angående överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret; och
- nr 141, i avseende å statsregleringen och rörande med statsverket gemenskap ägande ämnen.

## § 6.

Justerades protokollsutdrag.

## § 7.

Kammarens ledamöter, vilka av Kungl. Maj:t blivit kallade att denna dag efter beivrad gudstjänst infinna sig å rikssalen, där riksdagen komme att avslutas, avgingo nu till slottskapellet för åhörande av riksdagspredikan. Efter gudstjänstens slut begåvo sig kammarens ledamöter till rikssalen, där jämväl första kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Åkerman uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Branting att å Kungl. Maj:ts vägnar avsluta riksdagen.

Sedan härefter kamrarnas undersåtliga vördnad och välönskningar blivit av herrar talmän framförda samt herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet uppläst riksdagens beslut, förklarade hans excellens herr statsministern riksdagen vara avslutad.

## § 8.

Efter det herr talmannen och kammarens ledamöter återkommit till kammarens samlingsrum, tog herr *talmannen* avsked av kammarens ledamöter med följande ord:

Vi ha nu nått fram till slutet av vårt arbete för denna gång. Det var nog många bland oss, som under första hälften av den nu avslutade riksdagen hyste den förhoppningen, att riksdagsarbetet i år skulle hinna slutföras inom den i grundlagen för lagtima riksdags samvaro beräknade tiden. Denna förhoppning har visserligen icke blivit förverkligad, men vi kunna dock med en viss tillfredsställelse konstatera, att allt väsentligt arbete kunde slutföras till pingsthelgen, och att denna riksdags avslutning nu ägt rum elva dagar tidigare än förra årets riksdag.

Även i år har riksdagen haft många och viktiga frågor att behandla, och arbetsbördan har varit nog så tung, särskilt under de senaste veckorna, vilket vi alla väl känna till.

Bland viktigare ärenden, som förelagts denna riksdag, har frågan om arbetslöshetens bekämpande med rätta intagit ett framstående rum. Denna fråga torde också i stort sett ha fått en under för handen varande omständigheter tillfredsställande lösning. Under den senaste tiden ha vi haft glädjen iakttaga en början till en ljusning på arbetsmarknaden, och jag hoppas livligt, att denna ljusning måtte komma att fortgå och sprida sig till allt fler och fler arbetsområden inom landet, så att förhållandena i detta avseende må hava undergått en betydande förändring till det bättre, då nästa riksdag samlas.

Innan vi nu åtskiljas, ber jag att till alla kammarens ledamöter

få framföra ett varmt och hjärtligt tack för det välvilliga överseende och för all den vänlighet, som i övrigt kommit mig till del som kammarens talman.

Till sist önskar jag kammarens samtliga ledamöter en angenäm sommar och en välbehövlig vila i omväxling med arbetet på andra områden samt uttalar den förhoppningen, att alla kammarens ledamöter må kunna samlas här ånyo nästa år med friskt mod och stärkta krafter, och att detta må ske under för vårt land och folk mindre bekymmersamma förhållanden än som vid detta års riksdag varit fallet.

Härpå svarade herr Åkerlund:

Herr talman! Å närvarande och frånvarande kammarledamöters vägnar ber jag att till Eder få framföra ett hjärtligt och varmt tack för det sätt, varpå Ni lett kammarens förhandlingar under den nu avslutade riksdagen. Vi väntade oss visserligen mycket av Eder, men jag vågar säga — och det tror jag är vars och ens tanke — att Ni har vida överträffat vad vi väntat. Därjämte tror jag, att jag gör mig till tolk för vad såväl närvarande som frånvarande kamrater tänka och önska, då jag tillönskar Eder att under den nu instundande sommaren få så pass mycket ro, trots alla valhistorier och sådant, som förekommer, att hälsa och krafter måtte stärkas hos Eder, och att vi få glädja oss åt att nästa år åter få se Eder på den plats i kammaren, som Ni med så mycken heder beklätt.

Herr talmannen och kammarens ledamöter utbytte härefter avskedshälsningar och åtskildes.

In fidem  
*Per Cronvall.*

## Torsdagen den 15 juni.

Kl. 11,45 f. m.

Sedan andra kammaren genom beslut den 10 innevarande juni åt representanterna för Stockholms stad samt dem av kammarens övriga ledamöter, som efter riksdagens avslutande befunne sig kvar i huvudstaden, uppdragit att justera de kammarens protokoll, vilka vid riksdagens avslutande återstodo ojusterade, hade tillkännagivande, att nämnda justering komme att denna dag kl. 11,45 försiggå i kammarens justeringsrum, blivit vederbörligen utfärdat; och tillstädeskommo nu på utsatt tid följande kammarens ledamöter:

Herr Viktor Larsson,  
» Magnusson i Kalmar,  
» Lovén,  
» Karlsson i Vadstena och  
fröken Wellin.

De protokoll, som hållits vid kammarens sammanträden den 6, den 7, den 8, den 9 och den 10 innevarande juni, upplästes och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem  
*Per Cronvall.*